

# JMG

Kandidatuppsats i journalistik

Institutionen för journalistik,  
medier och kommunikation

Göteborgs Universitet, VT-17

## ”Hon har inte alla besticken i lådan”

En kritisk diskursanalys av hur kvinnliga respektive manliga mördare  
framställs i *Veckans Brott*

Författare: Sofie Furusäter & Mikaela Söderberg

Handledare: Marina Ghersetti

Kursansvarig: Mathias Färdigh



GÖTEBORGS UNIVERSITET

# Abstract

Title: "Hon har inte alla besticken i lådan" – En kritisk diskursanalys av hur kvinnliga respektive manliga mördare framställs i *Veckans Brotts*

Author: Sofie Furusäter & Mikaela Söderberg

Subject: Undergraduate research paper in Journalism studies, Dept. Of Journalism, media and communication (JMG) Gothenburg University

Term: Spring 2017

Supervisor: Marina Ghersetti, JMG Gothenburg

Pages/words: 38/15648, excluding appendix and reference-list

Purpose: The purpose of this paper is to examine how the Swedish television program *Veckans Brotts* portrays female and male murderers.

Method: Critical Discourse Analysis

Procedure: 10 cases (within 14 episodes) were analyzed through Critical discourse analysis.

Results: Our analysis show some differences between the portrayal of the male and female offenders in the Swedish television program *Veckans Brotts*.

Key words: Crime, gender, media, murderer, *Veckans Brotts*, narratology, discourse analysis, norm

Nyckelord: Brottslighet, genus, medier, mördare, *Veckans Brotts*, narratologi, diskursanalys, norm

# Innehållsförteckning

<b>1. INLEDNING .....</b>	<b>5</b>
1.1 PROBLEMFÖRMULERING .....	5
<b>2. TEORI OCH TIDIGARE FORSKNING .....</b>	<b>9</b>
2.1 GENUS .....	9
2.1.1 Genus och brott .....	10
2.1.2 Kvinnor som förövare .....	11
2.2 NARRATOLOGI .....	12
2.2.1 Stereotypa berättelsestrukturer .....	13
2.2.2 Stereotypa karaktärer .....	14
2.2.3 Narrativet och journalistiken .....	14
2.2.4 Narrativet och form .....	14
<b>3. SYFTE OCH FRÅGESTÄLLNINGAR .....</b>	<b>16</b>
<b>4. METOD OCH MATERIAL .....</b>	<b>17</b>
4.1 MATERIAL .....	17
4.1.1 Veckans Brotts .....	17
4.2 URVALET .....	18
4.3 KRITISK DISKURSANALYS (CDA) .....	20
4.4 ARBETSGÅNG .....	21
4.5 INTERN VALIDITET .....	21
4.6 EXTERN VALIDITET .....	22
<b>5. RESULTAT .....</b>	<b>24</b>
5.1 SVARTSJUKA/FÖRE DETTA PARTNERS .....	24
5.1.1 Personbeskrivning av förövarna .....	25
5.1.2 Kontextualisering .....	26
5.1.3 Form .....	27
5.2 TVÅ FÖRÖVARE .....	28
5.2.1 Personbeskrivning av förövarna .....	28
5.2.2 Kontextualisering .....	29
5.2.3 Form .....	29
5.3 UPPVIGLING/ANSTIFTAN .....	29
5.3.1 Personbeskrivning av förövarna .....	30

5.3.2 Kontextualisering.....	31
5.3.3 Form .....	32
5.4 STYCKMORD .....	33
5.4.1 Personbeskrivning av förövarna .....	34
5.4.2 Kontextualisering.....	34
5.4.3 Form .....	34
<b>6. DISKUSSION .....</b>	<b>36</b>
6.1 PERSONBESKRIVNING AV FÖRÖVARNA .....	36
6.2 KONTEXTUALISERING.....	38
6.3 FORM.....	39
<b>7. SLUTSATS .....</b>	<b>41</b>
<b>8. REFERENSLISTA .....</b>	<b>43</b>
<b>BILAGA 1.....</b>	<b>46</b>

# 1. Inledning

På senare år har genusfrågan blivit allt större och tagit mer plats, både i den offentliga debatten och i forskningsfrågor. En viktig fråga som diskuterats är gestaltningen av kvinnor och män i medier, och vilken påverkan detta har på samhället. För när medier reproducerar rådande normer och fördomar befästs dessa uppfattningar ytterligare och bidrar till att stärka de nuvarande maktförhållandena och stereotyper (Hirdman, 2003:184).

Ett område som inte är särskilt utforskat i Sverige är hur kvinnliga förövare porträtteras i media jämfört med män som begått liknande brott. Den forskningen som finns fokuserar mer på sammanhang där kvinnan är ett offer och inte förövare. Enligt Brottsförebyggande rådets statistik från 2016 var 83 procent av de som fälldes för något mord eller grovt våldsbrott män, och 17 procent kvinnor (BRÅ, 2017). Med andra ord är män kraftigt överrepresenterade, och frågan är om detta påverkar medierapporteringen.

Enligt medieforskaren Ester Pollack visar medier nämligen ett extra stort intresse för det som är annorlunda och avvikande från normen (Pollack, 2001) och därför riskerar kvinnliga förövare att behandlas mer ”sensationellt” och straffas hårdare av allmänheten än deras manliga motsvarigheter. Det betyder att kvinnor inte döms på samma villkor som män utan de demoniseras i media i större utsträckning och bedöms utifrån sitt kön medan män endast bedöms som individer (Jewkes, 2015:158).

Yvonne Jewkes, som är professor i kriminologi, skriver bland annat att brottsrapportering ofta ”[...] tap into, and magnify, deep-seated public fears about deviant women, while paying much less attention to equally serious male offenders [...].” (Jewkes, 2015:131). Jewkes menar vidare att män som mördar kan ses både som relaterbara och – till och med – mänskliga. Våld är en sådan accepterad del av den manliga normen att det ses som ett naturligt beteende hos män, men inte hos kvinnor.

## 1.1 Problemformulering

Det som kännetecknar kriminaljournalistiken är enligt Aaron Doyle, professor i sociologi vid kanadensiska Carleton University, att den tenderar att fokusera på ett enskilt brott och att inte sätta in det i ett större sammanhang (Doyle, 2006:869). Doyle, som har studerat kring sambanden mellan brott, media och kultur, menar också att kriminaljournalistik ofta förlitar sig på polisen som informationskälla vid rapportering kring brott. Detta på grund av att polisen representerar en auktoritet vilket ökar förtroendet för det som visas (Doyle, 2006:870).

Men forskning om hur kvinnor och män porträtteras i kriminaljournalistik har undersökts av bland annat den brittiska kriminologen Yvonne Jewkes. Hon menar att kvinnor inte bara bryter mot de juridiska lagarna när de begår ett brott, utan de bryter även mot den

samhällsnorm som förväntas av en kvinna (Jewkes, 2013:133). Enligt Jewkes blir konsekvensen av detta en snäv rapportering av kvinnor där deras gärningar begränsas till stereotypa mönster och där deras motiv förenklas med att de är antingen ”mad or bad” (Jewkes, 2013:157). Denna problematik tas också upp i boken *Gärningsmannen är en kvinna: en bok om kvinnlig brottslighet* skriven av Suzanne Kordon och Anna Wetterqvist (2012:61). Kordon och Wetterqvist diskuterar, utifrån tidigare forskning, hur kvinnliga brottslingar bemöts med hjälp av olika brottsrubriceringar (exempel ekonomisk brottslighet, narkotikabrott och våldsbrott) och exemplifierar med svenska fall. I deras slutsats visar de också på att kvinnor inte bara bryter mot lagen när de begår ett brott, utan att de bryter också mot normen.

De brittiska forskarna Andrea Mayr och David Machin har med stöd i kritisk diskursanalys gjort en lingvistisk textanalys av medias porträttering av kvinnliga brottslingar. De har studerat rapporteringen av två rättsfall i brittisk press. Deras resultat visar att kvinnor porträtteras utifrån ett par stereotypa roller. I huvudsak kunde de se att kvinnorna beskrevs i media som antingen ”galna” eller ”onda” (Mayr & Machin, 2011:135).

När det gäller svenska studier inom kriminaljournalistik har vi medieforskaren Ester Pollack, som i sin avhandling *En studie i medier och brott* studerat relationen mellan brott och media i svensk press. Med hjälp av en kvalitativ metod studerar hon rapporteringen av ungdomsbrottslighet under åren 1955, 1975 samt 1995, och ett av de teman som Pollack lyfter är kvinnliga förövare i media. Hennes resultat visar att kvinnor under 1950-talets Sverige inte förekom i rollen som förövare i media, men att detta ändrades till 1970-talet då kvinnliga brottslingar började pryda löpsedlarna (Pollack, 2001).

Även i uppsatserna *Mördaren, könet och medierna – En kvalitativ undersökning av dagspressens framställning av manliga och kvinnliga mördare* av Olle Anrell och John Karlmark (2011) och *Kvinnliga offer och manliga monster: En kritisk diskursanalys av hur svensk media framställer kvinnliga och manliga mördare* av Sandra Jansson (2014) diskuteras hur kvinnliga och manliga mördare framställs, men det material som analyserats är endast svensk dags- och kvällspress. I Anrell och Karlmark (2011) jämförs hur Aftonbladet och Dagens Nyheter framställer kvinnliga och manliga mördare, de kommer fram till att de kvinnliga mördarnas attribut och bakgrund beskrivs mer än de manligas. De beskriver att detta beror på att en kvinnlig mördare går emot samhällets syn på hur en kvinna ska vara. I Jansson (2014) jämförs också hur kvinnliga och manliga mördare framställs i dagspress, men i Expressen och Aftonbladet. Resultatet visar här att kvinnor som mördar behöver beskrivas och ha en anledning till att de begått ett mord i större utsträckning än vad männen gjorde.

Något som flera undersökningar kommit fram till är att man kan se att brott och kriminalitet länge har varit ett återkommande tema i nyhetsmedier, men att dessa teman på senare tid också tagit över och blivit allt mer vanligare i populärkulturen (Doyle, 2006:868, Dowler, Fleming & Muzzati, 2006:837). Risken med detta är dock, enligt sociologiprofessorn Eamonn Carrabine, att linjen mellan att informera och att underhålla publiken suddats ut. Eftersom att förståelsen för brott i det vardagliga livet påverkas av hur brott framställs i populärkulturen, riskerar det att ge en skev verklighetsuppfattning (Carrabine, 2008: 99). Pollack menar också

att gränserna mellan underhållning och information har suddats ut, men att dessa också varit flytande historiskt sett. Det har enligt henne lett till att vi idag har det som kallas för infotainment (2001:318).

Carrabine kommer också fram till att man på senare år har kunnat se just en sammanslagning av olika genrer som alla faller under begreppet reality-TV. Exempel på dessa är: infotainment (information och underhållning) och dokusåpor (dokumentär och såpopera). Dessa tar över den plats som dokumentärer en gång haft. Anledningen till detta är enligt Carrabine att publiken skiftat intresse och att marknaden förändrats (Carrabine, 2008:115). Pollack diskuterar för- och nackdelarna med infotainment och kommer fram till att det negativa med genren är att den blir en förenkling av nyheter och information där underhållningen använts för att behålla publikens uppmärksamhet. Det positiva är att informationen och nyheterna blir mer pedagogiska och lättillgängliga för en större publik (Pollack, 2001:135). Hon menar också att brott och brottslighet har blivit den största delen av infotainment-genren och att denna är en utveckling på populärkulturen.

Även Fishman & Cavender diskuterar i sin bok att reality-program blandar information och underhållning och att det därmed bildar infotainment. De menar också att det som är utmärkande för infotainment är att det handlar om riktiga människor och verkliga händelser och att man använder både faktiska intervjupersoner och skådespelare för att återskapa händelserna. (Fishman & Cavender, 1998: 12). De säger också att infotainment bland annat lyfter fram och snabbar på händelser, att de använder sig av musik och att de använder sig av olika kameravinklar.

I kandidatuppsatsen *Kvinnor som mördar – En kvalitativ studie i hur kvinnor som mördar sina män framställs i media* (Bergquist & Jansson-Forsby, 2012) analyseras 13 avsnitt av en amerikansk dokumentär som heter *Kvinnor som mördar*. De kommer fram till att kvinnornas kvinnliga egenskaper framhävs, så som deras roll som mammor, deras sexualitet och utseende. Även i masteruppsatsen *She just snapped: Reality television, murder and the myth of feminine evil* (Tomei, 2010) undersöks hur kvinnor framställs i media, närmare bestämt i den amerikanska dramatiserade dokumentär-serien *Snapped*. Studien analyserar fem avsnitt av programmet utifrån bland annat retorik i populärkultur och genus. Tomei kommer fram till att kvinnorna i serien framställs som onda och utan val. De ställs utifrån den maskulina norm som finns och framställs därför som helt irrationella. Hon menar också att den misogyn synen på kvinnor, som försvunnit över åren, fastställs återigen i populärkulturen.

När vi har studerat forskningsfältet som undersöker hur kvinnliga och manliga mördare framställs i media har vi kunnat se att det finns en forskningslucka. Det som vi kan se är att det saknas studier på hur kvinnliga respektive manliga mördare gestaltats i TV-mediet i Sverige.

Anledningen till att vi har valt att kolla på just TV-mediet är för att det är det medie med störst genomslag i Sverige och att det är få andra studier som undersökt detta. En vanlig dag tittar 81 procent av Sveriges befolkning på något typ av TV-program enligt Nordicom-

Sveriges Mediebarometern 2016. Detta innebär att TV-mediet är det traditionella medie i Sverige som når störst publik, och på en andra plats finner vi radio på 68 procent.

Vi har därför valt att studera SVT programmet *Veckans Brott* och hur detta program framställer kvinnliga och manliga mördare. Vi tycker att detta är intressant eftersom det är public service, medan tidigare forskning som är gjord på liknande ämne (manliga och kvinnliga mördare) är främst baserad på dags- och kvällspress eller på amerikanska tv-serier. Public service har tydliga krav på mångfald, saklighet och opartiskhet, vilket innebär att *Veckans Brott* också bör sträva efter detta (Kulturdepartementet, 2013). Public service har dessutom ett väldigt högt förtroende enligt SOM-undersökningen som publicerades 2017 (SOM, 2017). Det är därför intressant att se hur diskursen ser ut även i detta sammanhang. Anledningen till att vi valt att analysera mordfall är för att det är det grävsta brottet en människa kan begå och skapar därför utrymme för opinion kring förövarna.



## 2. Teori och tidigare forskning

I detta kapitel presenterar vi de teoretiska utgångspunkterna och tidigare forskning som vi ska använda oss av för att analysera och förstå vårt material. Vi har valt att använda oss av ett genusperspektiv eftersom vi ämnar undersöka skillnaderna mellan de kvinnliga och manliga mördarnas framställning i *Veckans Brott*. Vi anser med andra ord att genusteorin är mest lämplig för vår undersökning. Vi har även tagit stöd i narratologin (det vill säga berättarteknik). Vi tror att detta är relevant för vår uppsats för att ytterligare få förståelse för de stereotypa berättelser och karaktärer som finns inom journalistiken. Förhoppningen är att vi med hjälp av denna teori kan förstå hur dessa stereotypa bilder av verkligheten och karaktärer förstärks (till exempel manliga och kvinnliga förövare) i *Veckans Brott*.

### 2.1 Genus

Begreppet genus ska förstås och användas som ett verktyg för att belysa de maktstrukturer vi tidigare inte kunnat se (Hirdman, 2003:11). Meningen är att granska hur människor formas och mer specifikt granska hur vi formas till respektive kön, det vill säga hur vi blir till män och kvinnor. Dessutom ska genusteorier hjälpa till att åskådliggöra hur invävda dessa könsbegrepp är i vår samhällsstruktur.

Hirdman (2003:84) menar att det finns ett (implicit) stereotypt genuskontrakt upprättat mellan könen och att det är utifrån dessa villkor som könen tillåts att agera. Kontraktet grundar sig i de normer som omger den manliga och den kvinnliga könsrollen, något som vi ständigt återskapar och som alltjämt ärvs ner i generationer. I grunden ligger det som Hirdman (2003:85) beskriver som ”äktenskapets urtext”, det vill säga att mannen är till för att ta hand om kvinnan och kvinnan finns för att lyda mannen och se till hans behov. Kvinnan existerar och förhåller sig i sin relation till mannen medan mannen har världen som sin spelplan. Hirdman menar att han är ”[...] hennes huvud, och hon hans kropp” (2003:86).

I denna relation mellan könen finns det ett mönster som enligt Hirdman utgör en tudelad genusordning (2003:75). Å ena sidan har vi en hierarki som befäster den rådande patriarkala strukturen, män både tjänar mer pengar än kvinnor och har ett större inflytande över makten i samhället. De anses även vara den ”mätbara människan”, de är den norm som allting utgår från. Kvinnan, i sin underordnade position, jämförs med mannen och, som tidigare nämnt, existerar i sin relation till mannen (Hirdman, 2003:59). Å andra sidan har vi en isärhållning av könen där det görs tydligt vad som anses vara kvinnligt och vad som anses vara manligt där egenskaperna/områdena står i motsats till varandra. Hirdman ger exempel från antikens Grekland där mannen sågs som ”god” och ”stor” medan kvinnan sågs som ”ond” och ”liten” (2003:71). Detta innebär även att de begrepp som associeras med kvinnligt/feminint anses vara mindre värda och skamligt (Hirdman, 2003:68). Skulle till exempel en man utföra ett ”kvinnogöra” ses det som en bestraffning och något förödmjukande.

Men dessa kontrasterande egenskaper har kommit att förändras sedan antikens Grekland, och under 1800-talet hade nya normer vuxit fram som syftade till att kvinnan ska vara ”ljuv, god, tyst, blyg, ömsint, religiös, asexuell, pryd, ömtålig” (Hirdman, 2003:37). Även idén om den våldsamme mannen växte fram, där den biologiska världsåskådningen låg till grund. Människan är en art vars syfte är att fortplanta sig (”survival of the fittest), och Mannens mål blir därmed att föröka sig. Detta har givit Mannen motiv för till exempel krigsföring, våldsutövning och dominans (Hirdman, 2003:55). Det antas med andra ord ligga i den manliga naturen att ”[...] dominera, supa, våldta[...]” (Hirdman, 2003:56).

Men även mannen har regler att förhålla sig till enligt Hirdman. Detta presenterar hon under begreppen maskulinums första lag och maskulinums andra lag. Den första lagen är ”att vara Man är att *inte* vara Kvinna” (Hirdman, 2003:48), och detta innebär då att:

”Han är *inte* mjuk, blöt, köttig, känslös, okontrollerbar, svag, passiv, a-moralisk, lögnaktig, oförmögen till ett högre tänkande, etc. Tvärtom. *Alltså* är Han hård, torr, ande, förstånd, kontroll, styrka, aktivitet, har förmåga till moraliskt omdöme, är att lita på, med exklusiv benägenhet för ett högre tänkande.” (Hirdman, 2003:48).

Maskulinums andra lag syftar på ”[...] att vara Man [...] är att vara normbärare” (Hirdman, 2003:62). Det betyder att mannen är den som bestämmer vad som gör en människa, och i detta särskiljer sig från kvinnan.

### 2.1.1 Genus och brott

Medieforskaren Ester Pollacks (2001) avhandling *En studie i medier och brott* granskar relationen mellan medier och brott. Studien har inget uttalat genusperspektiv men ger en historisk överblick över den svenska kriminaljournalistiken. Pollacks fokus ligger på att med ett historiskt perspektiv belysa samspelet mellan medier och kriminalitet, och en del av denna avhandlingen är en kvalitativ studie av rapporteringen av ungdomsbrottsligheten under en vecka under år 1955, 1975 respektive 1995 (2001:101). Ett av de teman som Pollack presenterar och diskuterar är kvinnliga förövare i media. Bland annat skriver hon att kvinnor under 1950-talet i Sverige i första hand porträtterades som brottsoffer till manliga förövare, men att detta förändrats fram till 1975 då historier om kvinnliga brottslingar tillåts att ta plats. Ett exempel är att det under urvalsveckan i november 1950 inte förekom en enda framsida som skrev om kvinnliga förövare, men att detta återfinns under 1975 (2001:205).

Och det är under 1970-talet som en form av feministisk kriminologi växte som en motreaktion mot den annars så maskulina inriktningen (Jewkes, 2013:33). Nya feministiska perspektiv lyftes upp och även om det i början fokuserade på kvinnor som blivit utsatt för manligt våld har detta senare vidgats till att innefatta kvinnor som begår brottsliga handlingar.

Jewkes (2013) menar att brott och våld är maskulint, och kvinnor som då begår dessa handlingar bryter mot det normativa mönster vi förväntar oss av dem. Män kan begå våldsamma handlingar och detta är nästan förväntat av dem – de bryter inte mot något

normmönster utan existerar endast i ett pågående våldsmönster som samexisterat med maskulinitet genom alla tider. Vi blir med andra ord inte förvånade när en man begår ett våldsbrott:

”[...] male crime is intrinsic to the hegemonic masculine ideal. In all spheres of life – political, social, economic and above all, cultural – masculine violence is articulated, glorified, even fetishized. Men who commit serious crimes are thus normalized to a much greater degree than women who do so [...]”  
(Jewkes, 2013:156).

### 2.1.2 Kvinnor som förövare

Kvinnor som begår brott bryter inte bara mot lagarna inom de juridiska fältet, utan även mot den rådande patriarkala strukturen som säger att kvinnor (femininet) inte är våldsamma (Jewkes, 2013:133, Kordon & Wetterqvist, 2012:61). Detta leder till att när de som samhället i vanliga fall ser som de ”goda” och inte förväntas begå brott (kvinnor), avviker från det förväntade beteende måste det rationalisera med att de är ”ondskefulla” (Jewkes, 2013:132-133).

Enligt Jewkes blir resultatet av detta en snäv och stereotypisk rapportering av kvinnor där deras berättelser härstammar från schablonmässiga mönster och deras motiv förenklas till den enklaste av former (de är ”mad” eller ”bad”)(Jewkes, 2013:157). Jewkes har delat in medias porträttering av kvinnliga våldsförövare i några stereotypiska mönster (2013:135), och dessa innebär kortfattat:

#### 1. Sexualitet och sexuellt avvikande

Sexuella beteenden som bedöms som normala hos män (till exempel flera sexpartners) rapporteras ofta som något mer negativt när det gäller kvinnor. Rapporteringen om kvinnor som begår brott återger gärna dessa kvinnors romantiska och sexuella historia, där de antingen målas ut att vara frigjorda och avvikande eller kyska och oerfarna.

#### 2. Attraktivitet (eller bristen på)

Detta är ett mönster som inte enbart är förbehållet kriminaljournalistiken: att kvinnors utseende kommenteras och värderas (Jewkes, 2013:140). Är kvinnorna (enligt samhällets normer) oattraktiva används det i syftet att ytterligare förstärka bilden av dem som ”monster”. Men är de å andra sidan attraktiva (enligt samhällets normer) framställs de som *femme fatales*, och anklagas då för att ha använt sitt utseende för att snärja sina offer. Kvinnor kan med andra ord inte vinna.

#### 3. Dåliga fruar

Kvinnor förväntas vara den som har hand om både hushållet och familjen, och om hon då har ihjäl sin make korsar hon en gräns som går emot hela hennes existens. Kvinnor som mördar sina partners blir liktydiga med ”dåliga fruar”, medan en man som har ihjäl sin fru inte i samma utsträckning stämplas som en ”dålig make”.

#### **4. Dåliga mödrar**

Att vara kvinna är att vara synonymt med att vara en moder. Mödrar förväntas vara omhändertagande och kärleksfulla, och bryter en kvinna mot dessa förväntningar straffas hon hårdare än en man (pappa) gör eftersom att vara våldsam går emot själva essensen av hennes natur. Kordon & Wetterqvist beskriver det som: ”[o]m den kvinnliga brottslingen är mamma ställs detta i motsats till att hon är brottsling, eftersom det enligt de traditionella föreställningarna egentligen inte går ihop och därför utesluter varandra” (Kordon & Wetterqvist, 2012:317)

#### **5. Mytiska monster**

Media tenderar även att använda sig av mytiska karaktärer för att förstärka sin rapportering kring kvinnliga förövare. De benämns som allt från häxor, satanister, vampyrer till ondskefulla fresterskor.

#### **6. Galen (Mad cows)**

När män ses som rationella individer som låter huvudet styra anses kvinnor låta sig kontrolleras av sitt humöret och sin kropp. Detta har sitt ursprung i att kvinnor ses som ”hysteriska”, medan män är ”lugna och kontrollerande”.

Jewkes menar med andra ord att kvinnor inte tillåts att bara få vara det: kvinnor. Varken media eller samhället kan tänka sig att kvinnor kan vara våldsamma och/eller onda utan måste istället klä dem i en roll i syfte att avhumanisera. De distanseras från sitt kön och deras brott måste både förstås och förklaras (2013:153). Mäns våld som å sin sida som ett naturligt beteendemönster och behöver varken förstås eller förklaras lika ingående som kvinnors (Jewkes, 2013:156, Kordon och Wetterquist, 2012:13).

Att brott lyfts upp som nyhet är i sig ingen ovanlighet, men är det en kvinna som har mördat blir hennes brott mer uppmärksammat än hennes manliga motsvarighet, och Kordon & Wetterqvist menar att ”[o]m en man begår ett mord är det hemskt för att någon blivit dödad, men om en kvinna begår ett mord är det hemskt för att hon har dödat” (2012:189).

## **2.2 Narratologi**

Ordet narratologi är historiskt sett vetenskapen om narrativet (berättelsen). Från en början var idén kring narratologi fokuserad på en strukturalistisk analys av narrativet, man ville titta på vilka kulturella strukturer som gick att finna i berättelserna. Men idag finns det flera andra ingångar på ämnet. Teorin har dels utvecklats för att användas i andra sammanhang, till exempel i genusstudier och i psykologianalyser, men också för att analysera hur formalia ser ut i böcker (Onega & García Landa, 1996:1).

När man hör ordet berättelse är det vanligt att man automatiskt tänker på de som finns i skönlitterära böcker eller filmer. Men enligt Roland Barthes går berättelser att finna i många

andra former och behöver inte endast vara fiktion. Det finns även i journalistiken, oavsett om det är i skrift, radio eller TV. Ett narrativ har inga begränsningar i vilken form det kan framföras i, utan det återfinns i allt från vårt kroppsspråk till stillbilder och rörliga bilder. Narrativ är något som sträcker sig över världen, genom historien och genom varje kultur. Eftersom berättelser funnits så länge har de också anpassats efter vad som ”fungerar”. Alltså har alla berättelser en kulturell struktur för att folk ska förstå och följa med i vad som händer. (Barthes, 1977:79-81).

Roland Barthes frågar också om inte narrativet, som är så stort, blir en så generell del av livet att man inte kan analysera det. Men utan narrativet och dess mallar så skulle vi inte veta skillnaden på en roman och en novell (Barthes, 1977:80). Narrativ är berättelser, historier och något som händer.

Journalistik är också berättelser och därmed är kriminaljournalistiken berättelser om brott. De är därför en del av den kulturellt bestämda struktur som Roland Barthes nämner ovan. Det finns alltså även en mall för kriminaljournalistiken som påverkar hur saker och människor beskrivs. *Veckans brott*, som är en del av kriminaljournalistiken, är därför också möjligtvis en del av den mallen. Det är både på gott och på ont. Om journalistik är en del av en berättarstruktur kan det dels leda till en bättre förståelse för mottagaren, men det kan också leda till att vissa stereotyper fortsätter att leva kvar, och att verkliga händelser förenklas (Ghersetti, 2000:44, 46).

### 2.2.1 Stereotypa berättelsestrukturer

Marina Ghersetti definierar i *Sensationella Berättelser* stereotypa berättelsestrukturer som ”[...] berättelser med en standardiserad, förenklad och konstant struktur som internaliserats i en given kultur eller samhälle” (Ghersetti, 2000:236). Det finns alltså vissa berättelsestrukturer som redan är klara i samhället. Exempelvis: sagan, tragedin och farsen. De är mallar för hur en berättelse kan struktureras upp, men också för hur den kan tolkas och förstås. Det kulturella ursprunget och dess förankring gör också att de får en metaforisk funktion, de kan alltså ”[...] användas i överförd betydelse och uttrycka en språklig bild” (Ghersetti, 2000:236–237). Det betyder att orden i sig (saga, drama, fars) redan är laddade med förväntningar och igenkänning.

Metaforer och värdeladdade ord är också delar av en klassisk berättarstruktur som finns där för att öka den litterära nivån i en nyhetstext och göra den mer intressant. Samtidigt öppnar de upp för fler tolkningar och associationer från läsaren (Ghersetti, 2000:40). Detta kan också leda till att de verkliga händelserna och människorna riskerar att förenklas och förvandlas till stereotypa berättelser och karaktärer för att passa en redan kulturellt betingad norm. Det kan också leda till att objektiviteten i det journalistiska materialet går förlorat då metaforer och värdeladdade ord ofta innehåller åsikter.

## 2.2.2 Stereotypa karaktärer

Utän narrativet skulle det vara svårt för människor att följa med i en historia, och den skulle bli ointressant. Det viktigaste är att berättelsen är bekant för både läsaren och avsändaren och för att den ska bli det behövs det en dramaturgisk berättarstruktur (Ghersetti, 2000:41). Det finns olika berättarstrukturer i olika samhällen, och den västerländska har sin grund från antikens Grekland.

Men det är inte bara berättelsen i sig som är baserad på en redan existerande struktur, även karaktärerna i de olika berättelserna härstammar från en kulturell struktur. Tack vare sina stereotypiska drag är de lätta att identifiera sig med och känna igen, därför är de också med i den klassiska berättelsen. Dessa karaktärer är vanligtvis: den snälla och den elaka, förövaren och offret, överheten och den förtryckte (Ghersetti, 2000:41-42). Om journalistik fortsätter att använda sig av dessa stereotypiska karaktärer, bidrar de också till att de fortsätter att spridas och rotas ännu djupare i samhället. Detta kan vara ett stort problem i sig, men när det kommer till vissa aspekter är det ännu mer viktigt att undersöka de strukturella stereotyperna som finns. Exempelvis de stereotyper som genusteorin lyfter fram.

## 2.2.3 Narrativet och journalistiken

Som vi nämner tidigare så är det vanligt att man kopplar narrativ och berättelser till just fiktion. Men journalistik har också ett narrativ, liksom *Veckans Brott* som är baserad på verkliga händelser och som gör en "[d]jupdykning i aktuella och uppmärksammade brott" (SVT, 2017). *Veckans Brott* är journalistik och måste också följa de riktlinjer och normer som innefattas i public service. Det är tydliga krav på mångfald, saklighet och opartiskhet. Public service har också ett högt förtroende enligt SOM-undersökningen som publicerades 2017 (SOM, 2017). Aktualitetsprogram har också ett större förtroende än vad fiktionsartade TV-program har, vilket innebär att vad de säger har ännu större påverkan på den som tittar (Fulton et al. 2005:140).

I sin avhandling jämför Ghersetti två olika händelser och nyheternas rapportering kring dessa. Exempelvis jämför hon värdeladdade ord mellan olika artiklar och de olika händelserna. Detta beskriver hon med hjälp av Hvitfelts begrepp "semantiska knep" (Ghersetti, 2000:40). Man kan också se likheter mellan *Veckans Brott* och nyheter i Ghersetti och Hvitfelts benämning: "Nyheter är journalistiska berättelser som skapar och förmedlar bilden av verkligheten" (Ghersetti, 2000:38).

## 2.2.4 Narrativet och form

"Berättelsens främsta och mest uppenbara uttrycksmedel är naturligtvis språket – såväl det talade och tryckta som det ikoniska" (Ghersetti, 2000:38).

*Veckans Brott* är en del av TV-mediet och avsnitten innehåller därför bilder hela tiden. Men vi har valt att undersöka både de rörliga bilderna som visas på förövaren och stillbilderna. Bilder och ord finns enligt Roland Barthes i två olika kategorier. Denotationer och konnotationer.

Alltså att det finns en *första* och en *andra mening* med orden och bilderna, där den *första meningen* innebär det som ett ord betyder eller en bild föreställer. Den *andra meningen* innebär vad ordet inger för känsla, eller vad bilden ger för associationer (Barthes, 1977:18–19). Om en bild visas i samband med att det sägs något speciellt kan det framkalla en viss reaktion, medan den kanske hade framkallat en annan känsla om något annat sagts. Bilder kan alltså berätta en egen historia med hjälp av dess omgivning. Roland Barthes har delat upp konnotationer i sex olika kategorier, sex olika sätt som bilder kan manipulera och förvilla och därför påverka den som ser på bilden på ett annat sätt än bilden i sig hade gjort. Dessa är: effekter, posering, objekt, photogenia, esteticism och syntax. Barthes anger alltså dessa som sätt att stärka bildernas konnotationer, alltså bimeningarna (Barthes, 1977:20–25).

Roland Barthes tidigare teorier har också ifrågasatts ur en poststrukturalistisk synpunkt, främst hans skillnad på ordets *första mening* (denotationer) och *andra mening* (konnotation). Fulton et al. (2005) argumenterar för att detta inte är hela sanningen då Barthes fortfarande tror på att det finns denotationer, alltså att ord och bilder har en *första mening*. Fulton et al. (2005) tror däremot på att det inte finns några denotationer, utan endast konnotationer, då alla ord har någon typ av bimening och inget är helt objektivt (Fulton et al. 2005:6–7). Men vi har ändå valt att använda oss av Roland Barthes teori då den fortfarande har ett intressant synsätt som vi vill applicera på vår analys, då vi undersökt bilder och ordval. Vi tror också att hans idé om konnotationer kan kunna hjälpa oss att analysera meningen bakom de bilder och ord som är med i *Veckans Brott*.

Det finns som sagt narrativ, så som ord och bilder. Men det finns en annan form som får ta plats och vara en del av narrativet, till och med vara sitt eget narrativ. Det är musik. "[...] musik är ett väldigt användbart icke-verbalt sätt att guida, eller utmana, en publiks identifikation med den moraliska tolkningen av filmens underförstådda 'narrator'" (Fulton et al. 2005:82). Alltså används musiken för att få tittaren att känna något som kanske inte känts om musiken inte var där.

### 3. Syfte och frågeställningar

Det vi vill göra är att ytterligare undersöka det Jansson (2014) och Anrell & Karlmark (2011) började i sina respektive uppsatser, men att vi tar oss an ett annat typ av material genom att studera om kvinnliga och manliga mördare porträtteras annorlunda i TV.

Syftet med denna uppsatsen blir därmed att undersöka hur kvinnliga och manliga mördare porträtteras i *Veckans Brott*. Vi kommer att använda oss av ett genusteoretiskt ramverk och sedan ta stöd av narratologi, och då främst stereotypiska berättarstrukturer och karaktärer.

De frågor vi vill besvara är:

- Hur beskrivs förövarna? Vilka egenskaper tillskrivs de manliga respektive kvinnliga mördarna?
- På vilket sätt försöker man förklara och förstå brotten? Försöker de sättas in i någon kontext?
- Hur använder man sig av TV-mediets komponenter? Om det finns, hur används musik och bilder på förövarna?  
*Bilder och musik är något som tillsammans är unikt för tv-mediet och vi tycker därför att det är intressant att även se hur dessa verktyg används för att porträttera förövarna.*



## 4. Metod och material

I detta kapitel presenterar vi val av material, urvalsprocessen, hur vi gått till väga för att få fram materialet och vilken metod vi valt att använda för analysen. Vi har lagt upp det som så att vi först börjar med att presentera materialet, sedan redogör vi för urvalsprocessen. Därefter presenterar vi val av metod och hur vår arbetsgång sett ut, för att avsluta med en diskussion om intern och extern validitet.

### 4.1 Material

Vi har valt att använda oss av SVT:s programserie *Veckans brott*. Valet av TV-mediet är baserat på den forskningslucka som vi tycker oss funnit då tidigare forskning främst är baserad på dags- och kvällspress. TV är det största mediet i dagens samhälle med en stor genomslagskraft då 81 procent av Sveriges befolkning tittar på något typ av TV-program dagligen enligt Nordicom-Sveriges Mediebarometern 2016. Vi tycker även att TV-mediet, och då SVT i vårt fall, är intressant eftersom det är public service. Tidigare forskning gjord på detta ämne är främst baserad på dags- och kvällspress. Public service har nämligen tydliga jämlikhets- och objektivitetskrav och det är därför intressant att se hur diskursen ser ut även i detta sammanhang.

Vi tänker också att valet av *Veckans Brott* svarar bra med Esaiasson et als. begrepp ”*least likely cases*” (Esaiasson, 2012). Begreppet innebär att man utgår från data som är minst trolig att bära spår av de diskurser man försöker finna. *Veckans Brott* är ett program som svarar mot SVT:s public service-krav och har en längre produktionstid än exempelvis kvällspressen (vilket borde ge utrymme för reflektion). Esaiasson menar att om man då finner diskursen i dessa ”minst sannolika fall” så är sannolikheten större att de finns i de fall som har mindre gynnsamma omständigheter.

#### 4.1.1 *Veckans Brott*

*Veckans Brott* är ett program som går på SVT1. Det är gjort av produktionsbolaget Stockholm-Köpenhamn. SVT beskriver själva programmet kort med: ”Djupdykning i aktuella och uppmärksammade brott” (SVT, 2017). Programledarna i *Veckans Brott* är Camilla Kvartoft, journalist, och hon fungerar som tittarnas nav. Det betyder att hon ofta intar rollen som den ”nyfikne”, hon frågar och och ifrågasätter sin kollega Leif GW Persson och representerar tittarna. Leif GW Persson är professor i kriminologi och agerar i rollen som expertkommentator. Programmet har sänts sedan hösten 2010 med två säsonger årligen (en under hösten och en under våren), vilket innebär att den 14 säsongen gick i hamn den 14 mars i år.

Senaste avsnittet av *Veckans brott* (14 mars 2017) hade enligt MMS (Mediamätning i Skandinavien) 1,3 miljoner tittare, och var det mest sedda tablåprogrammet efter de lokala nyheterna på SVT1. Detta är en siffra som ligger stadigt för *Veckans brott* under de senaste säsongerna. Detta gör att vi bedömer genomslagskraften för detta program att vara så pass

stor att den kan ses ha en betydande del i den rådande diskursen och är därför ett bra val av analysenhet. Vi tror även att Leif GW Perssons popularitet bidrar till att stärka genomslagskraften. I en undersökning som TNS SIFO genomförde i slutet av 2016, på begäran av researrangören Resia, framröstades Leif GW Persson till den person som svenskarna helst reser med, och slog då personer som Zlatan Ibrahimovic (femte plats) och prinsessan Victoria (delad tredjeplats) (Mynewsdesk, 2016). Denna undersökningen må haft ett mer underhållande syfte än vetenskapligt, men vi anser att den ändå ger en fingervisning om den popularitet Leif GW Persson har.

## 4.2 Urvalet

Vi har valt att studera mordfall då de är det grövsta brottet som kan begås och vi anser att detta skapar en grund för åsikter kring förövarna. Vi har valt att analysera både misstänkta och dömda mördare, detta eftersom urvalet annars blev för skralt. Det finns redan få fall med kvinnliga mördare, och i fall vi endast skulle utgått från dömda mördare hade två av våra kvinnliga fall inte kvalificerat sig.

Från en början stod vi då mellan två urvalsprocesser. Antingen utgick vi från en hel säsong av *Veckans brott* och hade då behövt plocka ut alla inslag/reportage från den säsongen som berörde mord. Men risken var att det inte fanns samma mängd material om kvinnor som om män, eftersom det är ovanligare att kvinnor begår mord (BRÅ, 2017). Denna tes bekräftades även när vi började leta efter vårt material. Det andra alternativet var att vi istället skulle gå igenom alla säsonger och ta fram ett jämt antal inslag och jämföra dessa. Vi valde det andra alternativet, och när vi skulle få fram vårt material började vi med att plocka fram de kvinnliga mordfall vi kunde hitta hos *Veckans Brott*, och sedan tog vi fram manliga motsvarigheter. Vi bestämde oss också för att ha med en jämn fördelning mellan kvinnor och män för att få så rättvis data som möjligt.

För att få fram i vilka och i hur många avsnitt som de fall vi bestämt oss för förekom i (presenteras nedan), läste vi igenom programbeskrivningarna för alla avsnitt av *Veckans Brott* som fanns bevarade på Sveriges största TV-guide på nätet (tv.nu, 2017). För avsnitten från säsong 9 och framåt finns även artiklar med varierande längd och detaljrikedom på SVTs hemsida. Vi sökte även efter varje fall på Google, först för sig själva och sedan i kombination med både ”*Veckans Brott*” och med ”Leif GW Persson” för att se om fallen tagits upp i ytterligare avsnitt men inte som huvudreportage. Tanken var att se om det nämnt i press alternativt i forum på internet som intresserat sig för fallen.

Avsnitten låg för tillfället av vår analys inte längre kvar på SVTPlay, detta då rättigheterna hade utgått. Vi fick då beställa hem materialet från avdelningen för audiovisuella medier vid Kungliga biblioteket i Stockholm. Vi fick materialet skickat till Humanistiska biblioteket i Göteborg och fick tillåtelse att sitta i deras uppspelningsrum.

Vi har då försökt att kategorisera våra mordfall för att förenkla analysen och för att kunna se

om fall som har liknande drag skiljer sig åt, det vill säga att det i grunden finns liknande förutsättningar. Men eftersom två brottsfall sällan är lika, speciellt när det gäller grova våldsbrott och mord, finns det självklart också skillnader mellan mordfallen i varje kategori, men dessa tar vi i beaktning.

Dessa är kategorierna och fallen vi valt. Mer ingående fallbeskrivningar presenteras under resultat (5):

### **Svartsjuka:**

- Arbogamorden: Säsong 5, avsnitt 4 (6 november 2012)
- Marina-fallet: Säsong 3, avsnitt 1 / säsong 5, avsnitt 5 (1 november 2011 / 13 november 2012)
- Styckmordet i Askersund: Säsong 9, avsnitt 9 (9 december 2014)
- Mordet på Ararad Wartanian: Säsong 4, avsnitt 4 (7 februari 2012)

Dessa motiveras med att de alla är brott som tros ha förekommit med motivet svartsjuka/hämnd. I denna kategori har vi valt att titta på fyra fall totalt eftersom detta är ett av de vanligaste motiven till mord, där cirka 15 procent av mordfallen varje år tros orsakats av detta motiv (BRÅ, 2015).

### **Två förövare:**

- Yara-fallet: Säsong 10, avsnitt 4 (10 februari 2015)
- Mordet på Göran Lundblad: Säsong 9, avsnitt 10 (16 december 2014)

I båda fallen är två personer (en man och en kvinna) dömda för samma mord, och vi tycker att det är intressant att se om de har behandlats olika trots att de har dömts för samma brott.

### **Uppvigling:**

- Sommarstugemordet: Säsong 13, avsnitt 1 / säsong 14, avsnitt 6 & avsnitt 9 (18 oktober 2016 / 14 februari & 7 mars 2017)
- Knutbydramat: Säsong 3, avsnitt 4 / säsong 8, avsnitt 1 (22 november 2011 / 14 januari 2014)

Detta är intressant eftersom två personer i respektive fall (kvinnan i Sommarstugemordet och pastorn i Knutbydramat) tvingat en person i beroendeställning att utföra mord åt dem. Båda är/har också varit misstänka för mord på tidigare partner (pastorn är frikänd men det kvarstår polisära misstankar).

Denna kan tyckas likande med föregående kategori, men i de här fallen finns det inte något uppenbart maktförhållande, utan det är parförhållanden på "lika villkor".

### **Styckning:**

- Gabriel Kisch: Säsong 10, avsnitt 12 (7 april 2015)
- Vatchareeya: Säsong 8, avsnitt 5 (11 februari 2014)

Dessa fall skiljer sig åt i en del bakgrundshistoria och motiv, men om mord i sig är ett grovt brott brukar styckning ses som en grövre skändning än vid ”bara” ett mord och det är intressant att se om de skiljer sig mellan mannen och kvinnan.

### 4.3 Kritisk diskursanalys (CDA)

Vi har valt att använda oss av kritisk diskursanalys (CDA) i denna undersökningen eftersom vi inte bara vill komma åt vad som sägs, utan vad det faktiskt betyder. I *Metodpraktikan* presenteras två olika typer av frågeställningar för kvalitativa textanalyser: systematiska eller kritiskt granskande. För vårt syfte känns kritisk granskning som bäst lämpad eftersom vi vill analysera innehållet, inte systematisera det.

Esaiasson tar också upp tre varianter av kritisk granskning: idékritik, ideologikritik och diskursanalys (Esaiasson, 2012, s. 211). Av dessa anser vi att diskursanalys är bäst lämpad för oss. Den är en vanlig metod inom samhällsvetenskapen och syftet är att klarlägga maktförhållanden i samhället. Den karaktäriseras också av uppfattningen att språket har en inneboende makt och är väsentligt i hur vi uppfattar världen (Esaiasson, 2012, s. 212). Det innebär att nyheter, och då journalistik, inte bara kan ses som informativa inslag i människors vardag utan att de även ska förstås i att deras rapportering har makten att påverka samhället (Berglez, 2010:266-267).

För att arbeta fram ett analyschema för vår kritiska diskursanalys använder vi oss av van Dijks modell som Peter Berglez presenterar i boken *Metoder i kommunikationsvetenskap* (Berglez, 2010:277). Vi anser att den kan stärka validiteten och transparensen i vår analys då den är ett sedan tidigare etablerat analyschema. Detta schema är i grunden främst anpassat efter nyhetsrapportering, men eftersom *Veckans Brott* producerar journalistiska produkter anser vi att denna metod även är applicerbar på vårt material.

Modellen utgår från fem dimensioner, som alla syftar till att kartlägga de olika nivåerna som går att finna i texten (Berglez 2010:277): (1) redogörelse för rapporteringens huvudsakliga innehåll och kartläggning av de eventuella bilder och faktarutor som kompletterar artikeln, (2) nyhetstextens tematiska struktur (makro), (3) nyhetstextens schematiska struktur (makro), (4) mikroorienterad analys av nyhetstexten, (5) sociokulturella kontextualiseringar. Under vårt analysarbete har vi utgått från denna som grund men arbetat fram ett eget analyschema som mer svarat mot de materialet vi valt (se bilaga 1 för fullständigt analyschema):

1. En översiktlig beskrivning av reportaget/inslaget, en redogörelse för dess huvudsakliga innehåll och kartläggning av eventuella bilder som visar förövaren. Syftet är att strukturera reportagets beståndsdelar och ha en översikt över materialet.

2. Reportagens tematiska struktur (makro)

Detta är en kartläggning av reportagets tematiska hierarki, och syftet är att kartlägga vilka

ämnena, händelser och aktörer som förekommer i reportagen. Det vi vill undersöka är vad och/eller vilka som tillåts ta plats i reportaget, hur mycket plats och hur dessa binds samman.

### 3. Reportagens schematiska struktur (mikro)

Här gör vi en mer schematisk struktur av reportaget – det vill säga en kartläggning av berättandet. Här ställer vi ett par frågor som tar upp bland annat beskrivningen av brottet och av förövaren, om och i sådana fall hur motivbilden förklaras och vad de bilder som finns med förmedlar.

### 4. Mikroorienterad analys av reportagen

Här gör vi en mer detaljerad studie av reportagen/inslagen där vi försöker se hur händelsen konstruerats. Vi studerar om det finns information som bara är underförstådd, eller rent av överflödigt eller irrelevant. Vi analyserar även vilka ordval som beskriver både brotten och förövaren och vad de kan tänkas betyda. Det är även här vi tittar efter hur musiken används i programmet och vilka effekter det ger.

### 5. Sociokulturella kontextualiseringar

Här försöker vi sätta in reportagen som helhet i sitt sociokulturella sammanhang. Vi analyserar om det går att göra några kopplingar till sociala, politiska eller religiösa strömningar i samhället som kan ha påverkat reportagen.

## 4.4 Arbetsgång

Först tittade vi förutsättningslöst på alla avsnitt var för sig för att sedan kunna diskutera vad vi enskilt reagerat på. Sedan arbetade vi fram vårt analyschema, som bygger på Berglez framställning av van Dijk (Berglez, 2012:277), utifrån det vi ansett var intressant.

Efter att analyschemat fastställts påbörjade vi arbetet tillsammans genom att se avsnitten. Vi har gemensamt arbetat fram analysen och varje avkodning vi har gjort har gjorts tillsammans. Vi har systematiskt arbetat oss igenom analyschemat för varje avsnitt, vilket har resulterat i att varje avsnitt har setts minst fem gånger (utöver den första genomtittningen). Detta innebär att alla resultat och slutsatser är något som filterats och diskuterats fram mellan oss.

## 4.5 Intern validitet

Ett problem som uppstår vid användandet av diskursanalys är att resultatet blir beroende av forskarens tidigare erfarenheter av ämnet. Men detta inte begränsas inte till enbart teoretisk kunskap, utan även erfarenheter kan påverka. Alla bär på en ”ryggsäck” med olika värderingar och vi alla har en unik syn på världen. Berglez förklarar detta som: ”När vi läser nyheter gör vi det som individer med unika bakgrunder, erfarenheter och förförståelser, vilket påverkar våra tolkningar” (Berglez, 2012:273). Vi har därför försökt att ha ett så transparent tillvägagångssätt som möjligt och ha en så öppen arbetsgång som möjligt.

Vi har också använt oss av ett analyschema som redan är etablerat (och därmed beprövat). Detta finns även bifogat (se bilaga 1). Detta gör att vi följt en struktur som gjort det svårare för vår bakgrund att påverka vad vi tittat på i analyschemat.

## 4.6 Extern validitet

Ett problem som uppstår när man använder sig av en kvalitativ metod är att generaliserbarheten minskar eftersom man analyserar ett begränsat urval och det blir då svårt att dra några generella slutsatser. Vi utgår trots allt från ett enda program, och har gjort ett begränsat urval av avsnitt. Men vi har försökt att stärka generaliserbarheten genom att använda oss av ”*least likely cases*” enligt Esaiassons definition (Esaiasson, 2012). Se även under material (4.1). Detta innebär att de resultat vi finner i vår analys av *Veckans Brott* ändå kan tänkas vara något som går att finna i andra kontexter.

Efter att ha sammanställt våra resultat kan vi se att *Veckans Brott* är både ett fall av kriminaljournalistik och ett fall av populärkultur, och då främst begreppet infotainment.

Aaron Doyle menar att det som kännetecknar kriminaljournalistik är att det oftast fokuseras på ett brott, och att det brottet inte sätts in i ett större sammanhang (Doyle, 2006:869). Det tycket vi stämmer överens med *Veckans Brott*, eftersom varje reportage handlar om ett brott. Vi får inte heller se vad detta brottet är en del av, utan endast hur det gått till. Vi får alltså ett fragment. Han säger också att kriminaljournalistik ofta förlitar sig på polisen som informationskälla. Även detta tycker vi också stämmer överens med *Veckans Brott*. De använder sig ofta utav polisen och dessa får vara en stor del av reportagen. De står också för den största informationen kring det brott som begåtts.

Även Yvonne Jewkes talar om kriminaljournalistiken, men då om hur kvinnliga brottslingar porträtteras. Det hon säger stämmer också överens med *Veckans Brott*, och detta är ytterligare en faktor som leder oss till slutsatsen att *Veckans Brott* är ett fall av kriminaljournalistik. Hon menar att kvinnor som begår brott ofta får en stereotypisk roll i medier. De är antingen ”mad” eller ”bad”. Detta kunde även vi se i vår analys. Kvinnornas mentala hälsa togs upp mer än männens, och ofta var de också onda. Detta menar Jewkes kommer från att kvinnor inte bara bryter mot lagen när de mördar, utan de bryter också mot normen (Jewkes, 2013:133). Detta går också i linje med vad Kordon & Wetterqvist och Mayr & Machin säger. De menar också att kvinnor som mördar bryter mot den norm som finns i samhället. Därför kan de inte ses som kvinnor längre (Kordon & Wetterqvist, 2012:61, Mayr & Machin, 2011:135).

I sin bok diskuterar Fishman & Cavender begreppet infotainment och vad det innebär. Här kan vi se likheter med *Veckans Brott*. De menar att infotainment är reality-TV, som i sin tur är en del av populärkulturen. De säger också att infotainment ofta innehåller skådespelare för att rekonstruera händelser, men att de också använder faktiska intervjupersoner. Detta stämmer överens med *Veckans Brott* då det händer att de använder sig av skådespelare för att

visa exakt hur ett brott begicks. Veckans Brott använder sig också av verkliga intervjupersoner. Fishman & Cavender menar också att infotainment handlar om riktiga människor och verkliga händelser. Det gör också Veckans Brott. De menar också att infotainment använder sig av musik och ”häftiga” kameravinklar. I veckan Brott innehåller varje reportage musik, och det händer att de använder sig att exempelvis en drönare för att filma i fågelperspektiv (Fishman & Cavender, 1998:12).

Pollack menar också att brott och brottslighet är den största delen av infotainment-genren. Det stämmer också överens med Veckans Brott, då det handlar om brott (Pollack, 2001:135).

Men något som går emot tidigare resultat är att Veckans Brott inte nämner något om kvinnornas bakgrund, sexualitet eller utseende. Detta tas annars upp av både Jewkes (2013:135:141), Bergquist & Jansson-Forsby (2012) och Anrell och Karlmark (2011). Det gör att det är svårt att tolka vad våra resultat innebär, men det tyder på att det behövs mer forskning inom ämnet.

Men vi har trots allt kunnat se att kvinnor inte tillåts att få vara ”bara” kvinnor i Veckans Brott, vilket är något som tidigare nämnda studier och forskning också lyfter. Så det går därför att förstå Veckans Brott inom ramen för både kriminaljournalistik och populärkultur, men det går inte att generalisera för hela fälten utan det krävs, som tidigare nämnt, mer forskning på området.

## 5. Resultat

Här kommer våra resultat som är uppdelade enligt de tidigare nämnda teman. Under varje kategori följer en kort fallbeskrivning för att skapa kontext för läsaren. Därefter kommer tre rubriker (personbeskrivning av förövarna, kontextualisering och form). Dessa kommer att besvaras enskilt under varje tema, för att sedan följas av en slutlig gemensam analys. Det betyder att teorierna kopplas först i diskussionsavsnittet.

Alla fallbeskrivningar är skrivna utifrån det datum som avsnittet sändes, eftersom det är i denna kontext som reportagen framställts i. Utvecklingar efter detta tas därför inte i beaktning.

De personer som namnges är de vars namn redan är publicerade i media.

### 5.1 Svartsjuka/före detta partners

#### - Arbogamorden (2008):

Den 17 Mars 2008 knackade den då 31-åriga Christine Schürrer på dörren i Arboga, för att sedan slå ner två barn och deras mamma Emma med en hammare. Barnen Max och Saga överlevde inte, medan Emma blev svårt skadad. Christine Schürrer hade tidigare haft en relation med Emmas nuvarande sambo och motivet för överfallet tros vara svartsjuka. Christine Schürrer dömdes till livstids fängelse för mord och mordförsök, men nekar till brottet.

Fallet tas upp i ett avsnitt av Veckans Brott: Säsong 5, avsnitt 4 (6 november 2012), längd: 22,5 minuter.

#### - Styckmordet i Askersund (2014):

En då 25-årig kvinna beger sig den 18 juni 2014 till en lägenhet i Askersund där hon vet att hennes ex-pojkväns nya flickvän befinner sig. Där hugger hon ihjäl kärleksrivalen med en kniv och styckar sedan upp henne. Hon transporterar kroppsdelarna till en skog. På kvällen hör kvinnan av sig till polisen för att förklara att hon bråkade med ex-pojkvännens nya flickvän och att hon försvunnit efter det. När polisen inser att historien inte stämmer erkänner kvinnan och hon blir misstänkt för mord.

Fallet tas upp i ett avsnitt av Veckans Brott: Säsong 9 avsnitt 9 (9 december 2014), längd: 14.20 minuter.

#### - Mordet på Ararad Wartanian (2008):

En man ringer till Ararad Wartanian och säger att han av misstag fått hans post, och de bestämmer träff för att Ararad ska få den. Men Ararad kommer inte längre ut än till vägen där



han blir skjuten. Detta var den 9 februari 2008. Polisen får fram att en sökning gjorts på Ararad Wartanian på nätet av en man vid namn Wisam. Det visar sig att Wisam skjutit Ararad på grund av att han varit tillsammans med Wisams flickvän för flera år sedan.

I samband med att Wisam grips för mordet på Ararad Wartanian framkommer det att han även är skyldig för ett tidigare mord, ett mordförsök och flertalet våldsbrott. Wisam dömdes till livstids fängelse men nekar till brottet.

Fallet tas upp i ett avsnitt av Veckans Brott: Säsong 4, avsnitt 4 (7 februari 2013), längd: 21.00 minuter.

#### **- Marina-fallet (2010):**

År 2010 försvann Marina Johansson från sitt hem i Spekerö. Hennes ex-pojkvän misstänktes för mord och fälldes först i tingsrätten för att sedan frias i hovrätten. Till en början fanns det inga bevis på att något hänt Marina utöver att hon var saknad, men när en ny familj flyttade in i hennes hus så hittade de en blodig madrass som polisen missat vid husrannsakan. Madrassen blev beviset för att Marina blivit mördad, blodet matchade henne och den mängd som hittades går inte att förlora utan att avlida. Man hittade även ett kulhål i väggen bakom sängen, vilket indikerar att hon blivit skjuten. Två år senare hittar Missing People Marina Johanssons kropp i en skog.

Fallet tas upp i två avsnitt av Veckans Brott: Första delen, som handlar om mordet på Marina Johansson, tas upp i säsong 3, avsnitt 1 (1 november 2010), längd: 26.00 minuter. Andra delen fokuserar på Missing Peoples arbete och sändes i säsong 5, avsnitt 5 (13 november 2012), längd: 7.50 minuter.

### **5.1.1 Personbeskrivning av förövarna**

I presentationen av reportagen finns det en skillnad i användandet av värdeladdade ord när det gäller de kvinnliga och manliga förövarna. I de kvinnliga fallen förekommer dramatiska uttryck, i Arbogamordet beskrivs mordet som ”brutalt” och i styckmordet i Askersund beskrivs som ”uppseendeväckande” och ”dramatiskt”, och man nämner även att kvinnan ”mördad och styckat” sitt offer. När det gäller de manliga förövarna i mordet på Ararad Wartanian och i Marina-fallet återfinns inga värdeladdade ord utan det är mer sakliga beskrivningar, dock benämns den manliga förövaren i mordet på Ararad Wartanian som en ”svartsjuk dubbelmördare”.

I Arbogamordet är det många detaljer som beskriver Christine Schürriers psyke, bland annat säger Emma (offret) att hennes sambo inte hade ”[...] berättat så mycket om henne som person [...]. Han hade i och för sig berättat då att hon försökt ta livet av sig när hon var här och han sa nej till henne”. När det gäller styckmordet i Askersund frågar programledaren Camilla Kvartoft: ”Det här är en berättelse om vad svartsjuka kan göra med en vanlig, tidigare ostraffad, 25 årig kvinna”. Ett liknande påstående görs inte om någon av männen, och männens psykiska mående tas inte upp för diskussion i programmen.

Gemensamt är att vi får reda på könet på samtliga förövare, men när det gäller ålder återges det i alla fall förutom i Marina-fallet. Vi antar att detta beror på att ex-pojkvännen var friad i juridisk mening av hovrätten vid de tillfällena som avsnitten sändes. Namn återges på två av förövarna (en kvinnlig i Arbogamordet och en manlig i mordet på Ararad Wartanian) men inte i de två andra fallen. Detta beror med högsta sannolikhet på att någon dom inte fallit mot kvinnan i Askersund och att ex-pojkvännen i Marina-fallet är vid den här tidpunkten friad av hovrätten. Förövrigt är det sparsmakat med detaljer och det återges inga detaljer av privat karaktär om förövarna, vi får inte reda på någonting av deras förflutna förutom i de fall som det har relevans för själva brottet.

I Marina-fallet beskrivs den före detta pojkvännen främst i det första avsnittet, det andra har ett större fokus på Missing Peoples sökinsats och inte själva brottet i sig. Bilden som återges av den misstänkta ex-pojkvännen kommer främst från Marinas föräldrar som är en drivande del i reportaget. "När Marina var tillsammans med sin kille, så blev hon helt annorlunda för mot vad hon hade varit. Hon blev mer innesluten och var inte den glada Marina, som hon var innan" – Marinas mamma. Detta tolkar vi som att ex-pojkvännen var av "dålig karaktär" och gjorde en "glad Marina" till en "ledsen Marina", det vill säga att han hade ett negativt inflytande. Men till skillnad från Emmas kommentarer om Christine Schürerer (som riktar sig mot hennes psykiska mående) fokuserar man på ex-pojkvännens påverkan på Marina istället för på honom som person.

### 5.1.2 Kontextualisering

I båda fallen med de manliga förövarna tas motivbilden upp, men i olika grader. I Marina-fallet tas det upp att förhållandet höll på att ta slut/hade tagit slut och det räcker som förklaring inför tittarna varför detta mord ska ha skett. Men i Ararad-fallet diskuteras motivet mer ingående. Motivet är gamla ex-pojkvänner/män/kärleksintressen som haft någon form av relation med Wisams nuvarande flickvän. Leif GW Persson påstår att det känns "långsökt" men det är inte tydligt om han menar "långsökt" som ej trovärdigt (det finns ett alternativt motiv) eller om han anser det vara ett oförståeligt motiv till att mörda.

När de gäller de kvinnliga förövarna diskuteras också motivbilden. I Arbogamorden diskuteras den ingående, Christine Schürerers relation till Emmas sambo/styvpappan ges som förklaring till dådet och denna relation diskuteras en aning. Leif GW Persson kommenterar att detta är vanligare än vad man kan tro. Han nämner ett exempel från Danmark och uttrycker att han har lärt sig att när det gäller folk som mördar, till följd av ett relationsdrama, är det inte lika ovanligt med en kvinnlig förövare som man kan tro.

Svartsjuka nämns redan i introduktionen för reportaget om styckmordet i Askersund. Vi får även höra delar av den misstänka kvinnans larmsamtal, hon säger att hon haft ett triangeldrama sedan en tid tillbaka och att detta är orsaken till att det uppstått handgemäng mellan henne och offret (vilket inte stämmer, hon har åkt hem till kvinnan och överfallit henne). Men Camilla Kvartoft ifrågasätter hur en "tidigare ostraffad, 25-årig kvinna" kan ha

gjort detta, vilket vi tolkar som att detta är ett oförklarligt brott.

Endast i två av fallen ifrågasätts motiven av Camilla Kvartoft, och det är i Ararad-fallet (manlig förövare) och i styckmordet i Askersund (kvinnlige förövare). Dessutom är det endast Marina-fallet (manlig förövare) som inte tar upp frågan om motiv överhuvudtaget, vilket betyder att vi inte ser någon större skillnad mellan de manliga och kvinnliga förövarna i den här kategorin. Men det man kan se är att motivet och förklaringen till Christine Schürriers beteende tar större plats i reportaget än vad motivbilden gör i något av de andra fallen.

### 5.1.3 Form

När det gäller bilder på förövarna finns det inga sådana i Marina-fallet. Detta eftersom mannen vid det här tillfället är friad och enligt de pressetiska reglerna är det rimligt att inte visa bilder på honom. I styckmordet i Askersund skymtar den kvinnliga förövaren endast förbi på bild en gång (i övrigt är det rekonstruktioner av mordet med skådespelare, se diskussion sedan), då hon befinner sig i en rättsal med en orange filt som täcker huvudet och halva kroppen.

Men i både Arbogamorden (kvinnlige förövare) och Ararad-fallet (manlig förövare) syns tydliga porträttbilder av förövarna. Gemensamt är att de är tagna i relativt neutrala miljöer och att de är ensamma. Wisam upplevs dock som hotfull eftersom han hela tiden har bistert ansiktsuttryck. Men det är en av bilderna på honom som sticker ut. Han befinner sig i en skog, har ena handen mot ett träd och ser in i kameran, han är ensam på bilden. På en skylt på trädet står det: ”Stickelsberg, avrättningsplats, år 1600 – 1826”.

När det visas stillbilder på Christine Schürrier har hon oftast ett väldigt neutralt uttryck. Hon är alltid ensam på bilderna förutom när hon befinner sig i rättsalen, och från rättsalen finns det bilder som visar henne skrattande.

Rekonstruktioner av brotten förekommer endast vid de kvinnliga fallen, i Christine Schürriers rekonstruktion får vi ta del av när hon vallas av polisen under en biltur. Och i styckmordet i Askersund är hela brottet rekonstruerat med skådespelare och även om inga grafiska bilder visas av själva mordet illustreras förövarens hammarslag och knivhugg. Det är dessutom endast i dessa fall som vi får en röståtergivning, Christines Schürriers från vallningen och i styckmordet i Askersund får vi höra förövarens larmsamtal. Ingen av deras röster är förvrängda.

Musik används i regel på liknande sätt i alla reportage, det finns alltid någon stämningsmusik som går mot det spännande/mystiska hållet. Men, självklart finns det tillfällen när det skiljer sig åt. I fallet med Ararad används musiken för att dramatisera historien ytterligare. I en intervju där det överlevande offret berättar om den kvällen han blev skjuten av Wisam hörs ett kraftigt hjärtslag i bakgrunden. Det är också mer dramatisk när det visas bilder på förövarna och när man pratar om dem, men detta skiljer sig inte märkbart åt mellan reportagen.

## 5.2 Två förövare

### - Yara-fallet (2014):

Åttaåriga Yara slås den 30 april 2014 ihjäl av sin morbror och morbrors fru. Ambulanspersonalen rings dit men när de kommer fram är det för sent. Det är kvinnan som tillsammans med sin make med våld dödat Yara. Kvinnan döms till livstids fängelse och mannen till sex års fängelse.

Fallet tas upp i ett avsnitt av Veckans Brott: Säsong 10, avsnitt 4 (10 februari 2015), längd: 6.05 minuter.

### - Mordet på Göran Lundblad (2012):

Göran Lundblad försvinner från sin gård, belägen strax utanför Kalmar, i augusti 2012. Han anmäls försvunnen av en släkting men det dröjer nästan två år innan hans kropp hittas, nedgrävd på en åker. Det är en 23-årig man som erkänner att han har skjutit Göran Lundblad till en av Missing Peoples medlemmar, Therese Tang. Hon lyckas fånga delar av hans erkännande på en inspelning på sin telefon. Delar av denna spelas upp i programmet. Han står nu åtalad i tingsrätten tillsammans med sin 26-åriga sambo för mordet, men han har för tiden vid rättegången dragit tillbaka delar av sitt erkännande (han ska ha grävt ner kroppen men inte varit den som skjutit) och kvinnan nekar till all inblandning.

Fallet tas upp i ett avsnitt av Veckans Brott: säsong 9, avsnitt 10, som sändes den 16:de december 2014

### 5.2.1 Personbeskrivning av förövarna

I Yara-fallet är det tydligt att kvinnan får skulden för det som har inträffat. Både hon och henne make fälls för mordet (dock med olika straffpåföljder, men tingsrätten anser ändå att mannen haft ett ansvar) men den som Leif GW Persson ger mest fokus är kvinnan:

“Det är för mig obegripligt faktiskt, du måste vara utomordentligt primitiv, då måste man ha stort hål i huvudet på henne. Hon har genomgått alla rättspsykiatriska undersökningarna och att hon inte har alla besticken i lådan framgår ju va, men hon uppfyller ju inte dem ganska långtgående krav som finns för att hon ska betraktas som sjuk då i rättspsykiatrisk mening, och då blir det fängelse med automatik” – Leif GW Persson, Veckans Brott, säsong 10 avsnitt 4 (10 februari 2015).

I mordet på Göran Lundblad tillkommer inga riktiga beskrivningar av förövarna och framför allt inte av kvinnan vars involvering inte klagörs. Men Therese Tang (kvinnan från Missing People) beskriver den manliga förövaren som nervös under deras möte och Leif GW Persson tror att han endast erkände för henne eftersom han var ”lite förtjust”. Therese Tang säger dock att: “hade jag gjort så (ringt polisen direkt) hade jag inte suttit här idag om jag ska vara ärlig” (15:35). Det tolkar vi som att hon menar att han är potentiellt våldsam och att det var fara för hennes liv.

Men några likheter mellan Yara-fallet och Göran Lundblad går inte att se, förutom att ena personen i förhållandet får bära ett större ansvar (mannen i Göran Lundblad och kvinnan i Yara-fallet) och att den andra personen hamnar i skymundan. Värt att notera är att det i ena fallet handlar om mordet på ett barn, och att det i sig är väldigt upprörande.

### 5.2.2 Kontextualisering

Det finns ingen diskussion om motiv i fallet med Yara eftersom det är oförståeligt varför man slår ihjäl en åttaårig flicka. Men detta tas ändå upp av Camilla Kvartoft som efterfrågar ett motiv: ”Hur är det möjligt att rikta så mycket grovt våld mot en liten flicka egentligen?”. Men detta besvaras inte, utan är mer en retorisk fråga.

I fallet Göran Lundblad spekuleras det i att det finns motsättningar mellan offret och de åtalade, Leif GW Persson säger att det är både ekonomiska och känslomässiga motiv bakom mordet. Camilla Kvartoft svarar med: ”Klassiskt låter det som?”, vilket vi tolkar som att det är vanligt att män mördar för pengar.

### 5.2.3 Form

Från Yara-rättegången finns endast skisser på de två dömda. Musiken är densamma genom hela reportaget och större delen av reportaget utspelar sig i studion med Leif GW Persson och Camilla Kvartoft.

I Göran Lundblad-fallet visas inga bilder, förmodligen för att det inte kommit någon dom i fallet. Dock spelas en ljudfil upp som Therese Tang spelade in där man hör en del av den misstänkta mannens erkännande (den biten där han försöker förklara vart Göran Lundblads kropp ligger begravd). Rösten är förvrängd i detta klipp.

## 5.3 Uppvigling/anstiftan

### - Knuthydramat (2004)

Den 10 januari 2004 mördas den 23-åriga Alexandra Fossmo och en man skottskadas svårt men överlever. Senare döms den så kallade ”barnflickan” Sara Svensson för mordet medan Alexandra Fossmos man, pastorn Helge Fossmo, döms för att ha uppmanat ”barnflickan” till att utföra dådet. ”Barnflickan” har erkänt sin inblandning och dömdes till sluten psykiatrisk vård, medan Helge Fossmo dömdes till livstids fängelse för anstiftan till mord och mordförsök och har först efter rättegången delgivit viss inblandning.

När det uppdagades att Helge Fossmos första fru, 27-åriga Helen Fossmo, dött av en olycka i hemmet år 1999 öppnas en ny förundersökning och Helge Fossmo åtalas även för detta dödsfall. Det går dock inte att utreda om Helen Fossmo har avlidit genom en olycka eller genom mord, och Helge Fossmo frias.

Kort sammanfattning under: Antal avsnitt, och total speltid.

Fallet tas upp i två avsnitt av Veckans Brott:

Första avsnittet är i säsong 3, avsnitt 4 som sändes den 22 november 2011 (längd: 28 min)

Andra avsnittet är i säsong 8, avsnitt 1 som sändes den 14 januari 2014 (längd: 29 min)

### **- Sommarstugemordet (2016)**

Detta fall förekommer i tre avsnitt:

Första avsnittet: I augusti 2016 larmar en då 63-årig kvinna polisen efter att ha blivit överfallen i sin sommarstuga utanför Arboga. Kvinnan överlever med skador men hennes 68-åriga make hittas avliden på platsen. Deras 42-åriga dotter och dennes 19-åriga pojkvän anhålls efter några veckor för mordet mot sitt nekande och är häktade på sannolika skäl. I samband med utredningen uppdagas det att kvinnans 42-åriga ex-make hittats död vid samma sommarstuga ett år tidigare, vilket polisen avskrivit som en drunkningsolycka. Kvinnan har innan dödsfallet tecknat en livförsäkring på mannen och när hon begär ut ersättningen blir försäkringsbolaget misstänksamma och startar en egen utredning som pekar på att mannen blivit mördad. Polisen har nu öppnat upp förundersökningen igen och misstänker också att mannen bragts om livet.

Andra avsnittet: Pojkvännen har nu erkänt medan kvinnan fortfarande nekar. Kvinnan är nu också medgiven misstanke för mordet på sin ex-make, men inte begärd häktad. Polisen misstänker att fler är inblandade, dock ej pojkvännen vars relation med kvinnan inte var inledd vid tillfället.

Tredje avsnittet: Utöver de två mordanklagelser misstänks nu kvinnan även för stämpling till mord vid sju tillfällen. En 25-årig man är nu häktad på sannolika skäl misstänkt för mordet på ex-maken.

Fallet tas upp i tre avsnitt av Veckans Brott:

Första avsnittet är i säsong 13, avsnitt 1 som sändes den 18 oktober 2016

Andra avsnittet är i säsong 14, avsnitt 6 som sändes den 14 februari 2017 (längd: 24:30)

Tredje avsnittet är i säsong 14, avsnitt 9 som sändes den 7 mars 2017 (längd: 4:10)

### **5.3.1 Personbeskrivning av förövarna**

I Knutby-dramat del 2 beskrivs Sara Svensson som "lättpåverkad" då hon "hjärntvättats" av Helge Fossmo. Camilla Kvartoft ifrågasätter detta medan Leif GW Persson uttryckligen vidhåller att hon måste vara lättpåverkad. Om pastorn säger Leif GW Persson: "Jag tycker att det verkar vara en ganska, inte ganska, utan synnerligen förärad [sic!] människa."

I Knutby-dramat benämns Sara Svensson som "barnflickan", medan mannen i Sommarstugemordet benämns som "pojkvännen" eller "nittonåringen". Alltså distanseras

Sara Svensson från Helge Fossmo, medan mannen alltid är i förhållande till kvinnan i Sommarstugemordet.

”Barnflickan” indikerar också att hon är en kvinna som ska ha hand om barn och hon är omhändertagande. Denna benämning beror på hennes yrke vid tillfället, hon var barnflickan i församlingen, och detta är ett vedertaget uttryck från den tidigare rapporteringen av Knutbydramat. Ändock frikopplar det henne från Helge Fossmo och deras faktiska relation får inget utrymme, något som rimligen borde spelat roll för hennes handlande. Helge Fossmo benämns som pastorn, vilket skapar en maktposition.

Detta kan vi även se i den första delen av Knutbydramat då Camilla Kvartoft säger i introduktionen till reportaget: ”Du, få mordfall har väl fått den uppmärksamhet och blivit så omskrivna som Knutby för sju år sedan då **barnflickan sköt ihjäl pastorns fru**”, vilket förskjuter skulden från Helge Fossmo och läggs helt på Sara Svensson. Om vi jämför det med introduktionen till andra delen av Sommarstugemordet säger Camilla Kvartoft: ”Nu om förra årets mest omtalade brott, sommarstugemordet i Arboga. Den **42-åriga kvinnans pojkvän, han har ju nu erkänt mordet på hennes pappa och mordförsöket på mamman** och vi ska i dag kunna ge en mer heltäckande bild av det här erkännandet och vad som egentligen har hänt”. Här kan vi istället se att förhållandet mellan kvinnan och hennes pojkvän synliggörs direkt.

Leif GW Persson får även kommentera mordplatsen i Sommarstugemordet: ”Det ser inte ut såhär på mordplatser, punkt. Det brukar vara betydligt mer flagnat och tårt på av sociala skäl”. Något liknande kommenteras inte i något annat reportage, och detta förstärker bilden av den 42-åriga kvinnan som en ”otrolig mördare”. Dessutom säger Leif GW Persson: ”Jag har ju döttrar i den där åldern, men jag önskar mig ingen som hon”.

De nämner att Helge Fossmo döms för anstiftan till mord och mordförsök, men det görs inget förtydligande i vad det betyder. När Sommarstuge-kvinnan blir medgiven misstanke för anstiftan till mord tar Leif GW Persson upp lagboken och läser vad den säger om saken.

### 5.3.2 Kontextualisering

I båda fallen förs en diskussion om vad som ligger bakom brotten, det här replikskiftet sker mellan Camilla Kvartoft och Leif GW Persson i den andra delen om Sommarstugemordet:

Camilla: ”Men varför skulle han göra detta?” (*Om pojkvännen*)

Leif GW: ”Ja, ja... \*fnissar till\*, hon har ju då gjort vissa utfästelser till å... jag vet inte... Jag skulle inte göra det va, om min älskade kom och bad mig om något sånt. Men han har uppenbarligen gjort.”

Camilla: ”Är han i en sorts beroendeställning?”

Leif GW: ”Ja, det vill jag nog påstå, att han är i en beroendeställning till henne. Det är bland annat en av de utfästelser som han säger att hon gjort, att den biten ska

hon fixa till honom. Det är en mycket sorgsam historia.” (*Pojkvännen är asylsökande, och kvinnan ska ha lovat att hjälpa honom i processen*).

Den 42-åriga kvinnans egna motiv bemöts inte nämnvärt, men det blir implicit i och med hennes försäkringsbedrägerier (med andra ord ett ekonomiskt motiv). Men Camilla Kvartoft försöker ändå förstå kvinnan:

Camilla: ”Men du Leif, det här låter ju helt unikt alltså, har du hört talas om något liknande?”

Leif GW: ”Nej, hon är lyckligtvis unik va. En märklig kvinna det där. Det ska bli intressant att få titta på henne lite närmare, och det lär jag få chansen och göra så fort det blir dags för rättegång.”

Camilla Kvartoft lyfter även frågan om motiv i Knutbymordet:

Camilla: ”Men var hon inte i Helge Fossmos våld?”

Leif GW: ”Jo, men jag vet inte hur tokig hon är.”

Och senare kommer frågan upp igen:

Camilla: ”Var hon inte hjärntvättad av Helge Fossmo då?”

Leif GW: ”Då var det en väldigt lättvättad hjärna.”

Någon närmare förklaring till Helge Fossmos inblandning kommer inte, utan det uppmärksammas bara snabbt att han haft en relation med grannfrun och att de ville ha ett förhållande, men det kommenteras inget vidare. Det är grannfruns make som skottskadas av Sara Svensson. Åklagaren tror att Helge Fossmo ville få deras respektive makar ur bilden för att kunna vara ett par. Leif GW Persson motiverar nämligen inte heller varför Sara Svensson skulle varit ”tokig” eller ”lättpåverkad”, utan han konstaterar endast detta.

En skillnad vi ser är att Sara Svensson impliceras vara ”lättpåverkad” och att hennes involvering inte endast beror på Helge Fossmos makt. Detta ifrågasätts dock inte med den 19-åriga pojkvännen i Sommarstugemordet, utan det accepteras att han är under den 42-åriga kvinnans makt.

### 5.3.3 Form

Det förekommer videosekvenser från Sara Svenssons rekonstruktion med polisen där hon får visa hur brottet har begåtts. Det förekommer inget liknande i Sommarstugemordet, men det kan förklaras med att det ännu inte släppts någon förundersökning i ärendet och att materialet inte är tillgängligt för allmänheten. Men istället gör Leif GW Persson sin egen rekonstruktion när han i det första avsnittet besöker den sommarstuga där brotten har begåtts.



Det förekommer en bild på den 42-åriga kvinnan och hennes pojkvän som innehåller bildeffekter i det andra avsnittet, detta är något som inte återfinns i något av de andra avsnitten vi granskat. Bilden är på paret från en parkering och de har blurrade ansikten. Bilden ”hoppas”, där den först är svart-vit i utzoomat läge, och sedan zoomar kameran in en liten bit, och sedan en liten bit till. Det blir som två stycken ”hopp” i bilden, och ett sista hopp när bilden zoomar ut igen och blir i färg, där man kan ana rubriken över bilden ”Misstankarna mot paret har stärkts”. Det förekommer inget prat, bara musik som ytterligare förstärker det som sker i bild.

Det vi noterade var att Sara Svensson syns betydligt mer i bilden i förhållande till Helge Fossmo än vad den 19-åriga pojkvännen gör till den 42-åriga kvinnan. Det vill säga att kvinnorna får ta mer plats i respektive fall, trots att de har olika roller.

## 5.4 Styckmord

### - Gabriel Kisch (1998)

I november 1998 hittas delarna av ett lik i vattnet i Stockholm, och skadorna på huvudet sticker ut då det har stekts i en ugn. Efter några veckors polisarbete och en fantombild som publiceras i pressen lyckas polisen binda kroppen till den försvunne 81-åriga Gabriel Kisch. Hans då 45-åriga fru frias i tingsrätten men döms sedan i hovrätten för att ha styckmördat sin make och blir då känd som ”Sveriges första kvinnliga styckmördare”.

Domen blir livstids fängelse och utvisning från Sverige efter avtjänat straff. Hon avtjänar nu sitt straff i Rumänien och nekar fortfarande till brottet. Hon är inte namngiven i Veckans Brott, men hennes namn är publicerat i pressen redan vid domen och i nutid.

Fallet tas upp i ett avsnitt av Veckans Brott: säsong 10, avsnitt 12, som sändes den 7:e april 2015

### - Vatchareeya (2013)

I maj 2013 försvinner den 20-åriga Vatchareeya Bangsuan från Boden efter att hon har studerat hemma hos en kamrat. Efter två veckors sökingsinsats från både polis, hemvärdet och Missing People hittar de sistnämnda hennes ben i ett ödehus utanför Boden, och alldeles intill huset hittas senare resterande kroppsdelar i terrängen. Den då 22-åriga kamraten hon studerade hos (som även är hennes före detta pojkvän) döms i tingsrätten till 14 års fängelse mot sitt nekande och en överklagan är att vänta till hovrätten. Han namnges ej i Veckans Brott men är vid sändningstillfället namngiven i pressen.

Fallet tas upp i ett avsnitt av Veckans Brott: säsong 8, avsnitt 5, som sändes den 11:e februari 2014 (längd: 21 min)

### 5.4.1 Personbeskrivning av förövarna

Det förekommer få personbeskrivningar i båda fallen. Den kvinnliga förövaren i Gabriel Kisch-fallet beskrivs inte på något sätt förutom att polisen säger: "... då rann det helt enkelt över för henne". Hennes bakgrund anges som rumänsk (om än indirekt. Det nämns att dottern bor där och att kvinnan nu har utlämnats dit för att avtjäna resterande tiden av sitt straff). Kvinnan beskrivs även av Camilla Kvartoft i introduktionen av reportaget som "Sveriges första kvinnliga styckmördare".

Inte heller i reportaget om mordet på Vatchareeya återges mycket om den manliga förövaren, utan det är endast en Missing People-volontärs intryck av honom som tas upp i reportaget. Det är under ett av de söktillfällena som gruppen anordnar som volontären anger att förövaren agerat "misstänksamt" eftersom han inte verkar intresserad av att faktiskt leta efter Vatchareeya, utan "sparkar hellre på stenar". Det verkar med andra ord vara mer riktat mot det faktum att han var misstänkt för brottet än mot att hans personlighet i sig skulle vara konstig. Polisen ger en väldigt saklig återgivning av vad som har hänt i reportaget, de använder inga ord som beskriver själva förövaren eller brottet utöver saklig information. Men brottet beskrivs lite i introduktionen och i påan där det både beskrivs som "det brutala styckmordet" och "med flera makabra ingredienser".

### 5.4.2 Kontextualisering

I Gabriel Kisch-fallet sägs det att det inte är tydligt kartlagt vad som varit kvinnans motiv men man misstänker att det är ekonomiskt eftersom pengarna som skickats till dottern i Rumänien har upphört.

Det finns ingen diskussion om motivet överhuvudtaget i Vatchareeya. Det nämns att mannen är en före detta pojkvän till Vatchareeya, och vi ska då underförstått förstå att det är ett relationsdrama. Men det läggs ingen vikt vid deras förhållande och han nämns först som en kompis i reportaget, förhållandet nämns mest i förbifarten av polisen och av Leif GW Persson.

### 5.4.3 Form

Det visas både gamla passbilder på kvinnan och äldre tidningsupplag i Gabriel Kisch-fallet, allting är från den period då rapporteringen av fallet skedde, det vill säga att det inte visas några nytagna bilder. Men vid några tillfällen förändras ljudbilden i reportaget noterbart inför det att när en bild eller ett tidningsupplag av kvinnan dyker upp, ett exempel är när en svartvit bild visas på kvinnan, det ser ut som ser ut som en passbild. Denna visas i samband med att de förklarar att offret gift sig med en ung kvinna efter att hans fru gått bort. Musiken byts ut strax innan bilden kommer och blir mer spänningsfylld än tidigare.

I reportaget om mordet på Vatchareeya använder man sig också av en förändrad ljudbild för att betona stämning vid vissa bilder som visas av förövaren, men i det här reportaget

markerar man inte bara med musik utan även med tystnader. Vid ett tillfälle får vi se en bild på förövaren som är från en tidningsartikel där den 22-årige mannens rygg syns och han har en sjal över huvudet samtidigt som han blir lotsad i väg av vakter. Det är en stor dragarbild med rubriken: "22-åringen nekar" och dramatisk musik går igång när bilden visas för att stärka stämningen.

Även nästa bildexempel är från en tidning, men denna gång är det en framsida. Här syns en bild på förövaren i jaktkläder och ett, vad det ser ut som, något som liknar ett gevär i hans händer. En liten textruta i bilden säger: Misstänkta mördaren. Hans ansikte är blurrat och det är alldeles tyst till en början. Kameran panorerar uppifrån och ner på den inzoomade tidningsframsidan och musiken börjar efter cirka fem sekunder. Reportern börjar då prata om att misstankarna mot den misstänkta 22-åringen stärkts, och att den tekniska utredningen har kommit att bli genombrottet i utredningen.

## 6. Diskussion

Syftet med denna undersökning har varit att ta reda på om det finns några skillnader mellan framställningen av kvinnliga respektive manliga mördare i *Veckans Brott*. Utifrån de resultat vi har lagt fram anser vi att det går att se skillnader i framställningen, men att dessa inte är lika framträdande som tidigare forskning påvisat (Jewkes, 2013; Kordon & Wetterquist 2012). Nedan följer diskussioner utifrån de teman vi använde oss av i resultatet (5), vilket även svarar mot var en av våra frågeställningar:

- Hur beskrivs förövarna? Vilka egenskaper tillskrivs de manliga respektive kvinnliga mördarna?
- På vilket sätt försöker man förklara och förstå brotten? Försöker de sättas in i någon kontext?
- Hur använder man sig av TV-mediets komponenter? Om det finns, hur används musik och bilder på förövarna?  
*Bilder och musik är något som tillsammans är unikt för tv-mediet och vi tycker därför att det är intressant att även se hur dessa verktyg används för att porträttera förövarna.*

Dessa diskussioner kommer att kopplas samman med teori och tidigare forskning. Detta kommer följas av en gemensam slutsats.

### 6.1 Personbeskrivning av förövarna

En av de mest framträdande dragen är att de kvinnliga förövarnas kön betonas mer än deras manliga motsvarigheter. Även om könet återges i samtliga avsnitt är det endast i fall med kvinnliga förövare som könet understryks redan i introduktionerna. I till exempel Gabriel Kisch-fallet säger Camilla Kvartoft att reportaget handlar om ”Sveriges första kvinnliga styckmördare”, med andra ord läggs det vikt vid hennes kön. Detsamma gäller den kvinnliga förövaren i styckmordet i Askersund, som också i sin introduktion benämns som ”[...] en vanlig, tidigare ostraffad 25-årig kvinn”, och även den 42-åriga kvinnan i Sommarstugemordet betonas vara just ”kvinna”. Det förekommer att männen könas i sina introduktioner (de benämns som ”han” eller ”pojkvän”) men inte en enda gång beskrivs de som en ”man”.

Generellt är det väldigt glest med beskrivningar av förövarna och deras personligheter, en stor del av reportagen är en saklig återgivning av de mord som har skett. Det som återges är namn (vid de tillfällena som namnen redan är publicerade i annan media), kön och ålder. Men något som går att se utifrån dessa avsnitt är att det enbart är de kvinnliga förövarnas psykiska hälsa som kommenteras. Sara Svensson är ”lättpåverkad”, Christine Schürriers tidigare historia med

självordsförsök tas upp, kvinnan i Yara-fallet är "har inte alla besticken i lådan" och kvinnan i styckmordet i Askersund var tidigare en "normal tjej" (vilket tolkas som att det är hon inte längre). Detta sammanfaller med Jewkes resultat från tidigare forskning om att kvinnor är "mad or bad" (2013:157). Samtliga fyra kvinnor förklaras med att de i någon mån är "tokig", medan deras manliga motsvarigheters psyken inte kommenteras överhuvudtaget. Detta går även i linje med de brittiska forskarna Andrea Mayr och David Machin som också visade att rapporteringen om kvinnliga förövare sker utifrån ett par stereotypa roller. I huvudsak kunde de också se att kvinnorna beskrevs i media som antingen "galna" eller "onda" (Mayr & Machin, 2011:135). Dessa resultaten går också att se i vad Tomei (2010) säger i sin masteruppsats där hon studerat hur kvinnliga mördare framställts i en amerikansk TV-serie. Hon kommer fram till att kvinnorna i serien framställs som onda. De ställs utifrån den maskulina norm som finns och framställs därför som helt irrationella.

Att kvinnor får etiketten "mad or bad" går även att se i de kommentarer som Leif GW Persson gör i samband med de tre styckfallen vi tar upp. I samtliga tre fall säger Leif GW att det handlar om transportstyckningar, med andra ord är det endast av praktiska skäl som dessa har genomförts. Men i anslutning till detta gör han ytterligare ett uttalande i de två kvinnliga fallen, han menar att vem som helst kan råka ha ihjäl någon om man hamnar i en sådan situation, men att stycka någon krävs något extra. Resultatet blir att endast vid de kvinnliga styckmördarna görs en poäng av att detta kräver en "speciell människa", men inte vid den manliga styckmördaren.

Detta kan förstås ytterligare med hjälp av narratologi. Värdeladdade ord kan dels användas för att beskriva en människa. Men eftersom olika ord har olika betydelser, och olika breda betydelser, skapas det också ett narrativ. Ett ord kan berätta en historia, och olika historier för olika människor. Det beror på mottagaren. I Knutby-dramat beskrivs, som vi tidigare nämnt, Sara Svensson som "lättpåverkad". Ett ord som möjligtvis inte säger jättemycket som det är. Enligt Roland Barthes är ju ordets *första mening* objektiv, alltså "lättpåverkad" som ord är det ingen fara med. Men i samband med att man vet att hon mördat en kvinna och att hon mördat kvinnan på någon annans begär, så blir det ett betydligt mer intensivt ord. Detta är vad Barthes menar med ordets *andra mening*. När ordet hamnar i kontext och får en känsla så kan det betyda betydligt mer (Barthes, 1977:18-19). I styckmordet i Askersund så beskrivs kvinnan: "Hur kan en normal, ung, ostraffad kvinna göra det här?". Här bildar hela meningen ett eget narrativ. Orden normal, ung, ostraffad är det inget speciellt med. Men på grund av sammanhanget och följden som orden kommer i så blir det betydligt mer innebörd. Med dessa ord får man också känslan av att det kvinnan gjort är helt oförståeligt.

Marina Ghersetti förklarar också värdeladdade ord som ett grepp som öppnar upp för egna tolkningar och associationer och att det är en del av den klassiska berättarstrukturen (Ghersetti, 2000:40). Hon tycker också att metaforer är en del av den klassiska berättarstrukturen och att även dessa öppnar upp för tolkning. Ett exempel på detta är när Leif GW Persson säger "hon har inte alla besticken i lådan" om kvinnan i Yara-fallet. Även i Gabriel Kisch-fallet får vi ta del av en metafor. Denna gången är det polisen som uttalar sig

med "[...] då rann det helt enkelt över för henne". Detta är för att vi som tittare då ska få använda vår fantasi, men det leder också till att det finns en större betydelse bakom det som sägs.

Tack vare de värdeladdade orden så ges också de kvinnliga förövarna en stereotypisk karaktär. Detta går att koppla till Jewkes tidigare forskning, där hon säger att kvinnor som begår brott bryter mot den patriarkala strukturen och därmed måste förklaras som "ondskefulla", då de inte längre är "goda" (Jewkes, 2013:132-133). Marina Ghersetti skriver också i sin undersökning att en av de vanligaste stereotypiska karaktärerna är "den onde" (Ghersetti, 2000:41-42). Detta kan vi se i Yara-fallet där den kvinnliga förövaren beskrivs som "primitiv". Tack vare det värdeladdade ordet så ges hon en stereotypisk karaktär då hon är "ond". De försöker förklara den kvinnliga förövaren med ett ord som alltså ger oss associationer till ondska, som i sin tur stämmer överens med Marina Ghersettis forskning. Att på grund av att hon begått ett brott så måste hon beskrivas som ond, därför är hon också en stereotypisk karaktär. Detta går också att se i Arbogamorden, där Christine Schürriers brott beskrivs som "brutalt", och i någon mån beskriver det Christine Schürrier själv. Att hon då är "brutal" leder till att hon är ond. Då är hon också en stereotypisk karaktär. Man kan alltså dra linjer till både Jewkes och Ghersettis forskning i dessa fallen. De är "onda" karaktärer.

Att kvinnors mödraroll skulle få en större plats är inget vi funnit stöd för i vårt analysarbete, något som annars nämnts hos både Jewkes och Kordon & Wetterquist (2013:143, 2012:317). Barn får inte någon central roll i något av reportagen och nämns främst i förbigående om de varit relevanta för historien. Till exempel i både sommarstugemordet i Arboga och i Knutbydramat nämns det att barnen varit närvarande vid brotten, men det läggs ingen vikt vid detta och deras föräldraroller kommenteras inte. I reportaget om Gabriel Kisch nämns kvinnans dotter vid ett flertal tillfällen, men detta är i relation till det motiv som man tror ligger bakom mordet och kan då ses motiverat att nämna. Varken kvinnan eller hennes roll som mamma kommenteras i detta sammanhang. Inte heller kvinnornas (eller männens) sexualitet eller fysiska attribut har tagit någon plats i avsnitten, vilket går emot det som Jewkes tar upp i sin tidigare forskning (Jewkes, 2013:135-141). Dessa resultat går även emot resultaten i två andra kandidatuppsatser. I *Kvinnor som mördar – En kvalitativ studie i hur kvinnor som mördar sina män framställs i media* (Bergquist & Jansson-Forsby, 2012) kommer de kommer fram till att kvinnornas egenskaper framhävs, så som deras roll som mammor, deras sexualitet och utseende. Även i kandidatuppsatsen av Anrell och Karlmark (2011) kommer de fram till att de kvinnliga mördarnas utseende och bakgrund tas upp mer än de manligas.

## 6.2 Kontextualisering

Det vi kan se är att det finns en skillnad i hur *Veckans Brott* ämnar att förklara de mord som skett. En genomgående trend är nämligen att i alla avsnitt med de manliga förövarna så är inte enbart deras brott i fokus, utan reportagen har även en ytterligare vinkel. Samtliga avsnitt vi har granskat består av, i någon mån, återgivelser av den polisiära och/eller rättsliga processen som tagit plats, men det finns en skillnad i huruvida det endast är en del av berättelsen eller

om det är berättelsen. Detta resultat går i linje med vad Jansson (2014) kom fram till i sin kandidat-uppsats. Hennes resultat visar att kvinnor som mördar behöver beskrivas och ha en anledning till att de begått ett mord i större utsträckning än vad männen gör.

Inget av de reportage som tar upp kvinnliga förövare har någon annan vinkel än själva brottet och förövaren. När det gäller de manliga förövarna har samtliga avsnitt förutom reportagen om Knutbydramat ytterligare en vinkel utöver själva brottet (till exempel Missing Peoples arbete). Detta går även att se i de två fall som utförts av två förövare (Yara-fallet och mordet på Göran Lundblad) där Yara-fallet (som fokuserar på den kvinnliga förövaren) endast behandlar fallet som sådant och i mordet på Göran Lundblad (vilket fokuserar på den manliga förövaren) har ytterligare en vinkel på Missing Peoples inblandning. Detta går att koppla till Jewkes tidigare forskning om att kvinnors brott måste förklaras och förstås, medan mäns våld som ses som ett naturligare beteende inte behöver förklaras i samma uträkning som kvinnors (2013:153).

Kvinnornas brott i de här fallen är intressanta i att de bara existerar, medans männens brott behöver ytterligare en krok för att ses vara intressanta. (Jewkes, 2013:156, Kordon och Wetterquist, 2012:13). Detta går att förklara ytterligare tillsammans med Hirdmans teori om att mannen är normen och kvinnan är den avvikande, med andra ord behöver inte mannen förklaras, han har sin tydliga plats, medan kvinnan behöver förstås (Hirdman, 2003:59). Detta går även att tolka från det faktum att endast tre av reportagen använder sig av en rekonstruering av något slag, och dessa inslag handlar enbart om kvinnliga förövare. Det blir som att deras brott behöver något mer för att kunna förklaras, och rekonstruktionerna är ett sätt att göra brotten mer konkreta.

## 6.3 Form

Vi ser inga större skillnader mellan hur tv-mediets komponenter används i reportagen och vi tolkar inte några större skillnader mellan könen när det gäller bilder eller musik. Det vi hittar är att enskilda sekvenser sticker ut, men detta är för ovanligt förekommande för att kunna dra några generella slutsatser.

De flesta bilderna som förekommer är porträttbilder där förövarna är ensamma, vilket betyder att de flesta förekommer på samma villkor. Men det finns några bilder som sticker ut, ett exempel är när vi får se en bild på Christine Schürer. Hon skrattar på bilden, samtidigt som de pratar om vad hon gjort. Bilden i sig är inte särskilt uppseendeväckande. Det är en bild på en kvinna som skrattar. Men i samband med att en reporter berättar om fallet så känns det fruktansvärt att hon skrattar. Det är nästan som att hon skrattar åt att hon mördat två barn. För även bilder har ett narrativ enligt Roland Barthes, och denna bild kan vi koppla till hans teori om bildernas *första* och *andra* mening.

Vi får också se en bild på Wisam från mordet på Ararad där han står i skogen framför en skylt där det står ”Stickelsberg, avrättningsplats [...]”. Roland Barthes tar upp posering som en av sina sex punkter av den *andra* meningen. Att den bilden har valts ut skulle kunna vara för att

förstärka Wisams hemiska karaktär, och att innehållet i bilden får en större mening och känsla. Hade man inte vetat vem han var hade man nog bara tänkt att det var en konstig bild. Men eftersom man vet att han är en mördare så blir det värre. (Barthes, 1977:20–25). Detta gäller också en bild på mannen i Vatchareeya-fallet där han står med jägarkläder på sig och ett gevär i handen. Vi ser honom ännu mer som en mördare på grund av den bilden. Men det är inte endast den manliga förövaren i Vatchareeya-fallet som porträtteras med ett vapen, i rekonstruktionen av styckmordet i Askersund får vi se den skådespelare som föreställer den kvinnliga förövaren använda både en hammare och en kniv.

En annan punkt som Barthes tagit upp är effekter. Ett exempel på detta är i sommarstugemordet där det förekommer en bild på den 42-åriga kvinnan och hennes pojkvän. Bilden ”hoppas”, där den först är svart-vit i utzoomat läge, och sedan zoomar kameran in en liten bit, och sedan en liten bit till. Det blir som två stycken ”hopp” i bilden, och ett sista hopp när bilden zoomar ut igen och blir i färg. Barthes säger att effekter används för att förstärka den *andra meningen*. Det ska förstärka att dessa två är mördare.

Musiken var inte något man lade någon större märke till i de olika avsnitten. Det fanns stunder då den utmärkte sig, men överlag var det jämt. Men ett exempel är i mordet på Ararad när en man som blivit utsatt för mordförsök ska förklara vad som hänt. Musiken försvinner och byts ut mot hjärtslag. Fulton et al. (2005) förklarar musiken som en guide som ska leda tittaren mot den rätta tolkningen (Fulton et al. 2005:82). I detta läget innebär det att vi ska känna extrem spänning. Vi ska höra hans hjärtslag, det ska kännas som att vi var där. Det förekom också att musiken försvann då vissa bilder visades. Samtidigt så pratades det, antingen speakern eller en intervjuad. När musiken tystnade så fick det som sades betydligt större betydelse.



## 7. Slutsats

Om vi ser tillbaka till den tidigare forskningen kan vi se att kvinnor som begår mord behöver ytterligare förklaringar till sina brott, något som deras manliga motsvarigheter inte behöver. Jewkes (2013) menar att det nästan förväntas av män att begå brott, medan motsatsen förväntas av en kvinna. Det förklaras även med Hirdmans (2003) teori om att mannen är normen i samhället, och att det ligger i mannens natur att vara våldsam (och då inte i kvinnans). Detta har vi även funnit stöd för i vår undersökning av *Veckans Brott*. De kvinnliga förövarnas brott och motiv var det huvudsakliga ämnet i samtliga av deras avsnitt, som att deras beteende behövde förklaras och förstås. Denna tendens fanns inte att se i något av de manliga förövarnas avsnitt. Det tidigare citatet från Kordon & Wetterqvist beskriver det tydligt: "[o]m en man begår ett mord är det hemskt för att någon blivit dödad, men om en kvinna begår ett mord är det hemskt för att hon har dödat" (Kordon & Wetterqvist, 2012:189). Jewkes (2013) menar att kvinnor som begår brott delas in i kategorierna "mad or bad", det vill säga att deras brott förklaras med att de antingen är "galna" eller "dåliga". Detta har vi även sett tecken på i vår analys, då flera av de kvinnliga förövarnas psykiska hälsa kommenterades medan deras manliga motsvarigheter mående inte diskuterades.

Men våra resultat går inte helt i linje med tidigare forskning. Kvinnorna (och inte heller männen) är lika sexualiserade som den tidigare forskningen visat utan deras yttre kommenteras inte i programmet. Detta är nog på grund av *Veckans Brott*s intoning, som skiljer sig från till exempel den klassiska kvällspressen.

Det går också att se att värdeladdade ord har fått ta en hyfsat stor plats i beskrivningarna av förövarna. Både av de manliga och kvinnliga förövarna. Men majoriteten av de värdeladdade orden används för att beskriva en kvinnlig förövare. Roland Barthes teori om ordets *första mening* och ordets *andra mening* syftar på att man vill använda ord i olika sammanhang för att ge en indirekt betydelse. Detta går också att se i Jewkes forskning där hon beskriver att kvinnor som begår brott måste förklaras som "onda". Genom de värdeladdade orden har vi kunnat se en andra betydelse med hjälp av Roland Barthes teorier. Vi har tack vare Jewkes kunnat se hur de värdeladdade orden använts för att förklara att de kvinnliga förövarna är onda. Detta har i sin tur gett oss en stereotypisk karaktär som går i linje med Marina Ghersettis forskning, där hon beskriver att "onda" karaktärer är stereotypiska karaktärer. Vi kan därmed se att *Veckans Brott* till viss del anammar stereotypa karaktärer. Men det är inte så utmärkande, då det endast gäller ett fåtal av förövarna.

När det gäller tv-mediets komponenter (bilder och musik), kan vi inte se några stora skillnader mellan könen. Det man kan se är att det främst skiljer sig åt när man använder sig av rekonstruktionerna, vilket endast sker i tre av fallen med de kvinnliga förövarna. Eftersom Jewkes menar att kvinnor som begår brott måste förklaras eller förstås, används dessa drag för att förtydliga att dessa brott är oförståeliga (Jewkes, 2013:153). Annars förekommer det inte några andra större skillnader mellan kvinnliga och manliga förövare när det gäller formen.

Det är svårt att dra några generella slutsatser eftersom vårt resultat både skiljer sig och går i linje med tidigare forskning. Men det som känns viktigt att notera är att de kvinnliga förövarna i sin egenskap som kvinna särbehandlas och inte bemöts på samma villkor som sina manliga motsvarigheter. Det må låta udda, men att media inte tillåter kvinnor att begå kriminella handlingar i egenskap som ”bara kvinna” snävar in den stereotyp som säger hur en kvinna ska vara. Det kan förstås med det genuskontrakt som Hirdman (2003:84) menar finns upprättat mellan könen, att det finns manliga respektive kvinnliga normer som ramar in vad som är en kvinna och vad som är en man. Problemet med denna ordning är inte bara den patriarkala struktur den ligger till grund för, utan även att kvinnan och hennes valmöjligheter begränsas (Hirdman, 2003).

## 8. Referenslista

### BÖCKER

Barthes, R. (1977). *Image, music, text*. London: Fontana.

Esaiasson, P., Gilljam, M., Oscarsson, H. & Wängnerud, L. (red.) (2012). *Metodpraktikan: konsten att studera samhälle, individ och marknad*. (4., [rev.] uppl.) Stockholm: Norstedts juridik.

Carrabine, E. (2008). *Crime, culture and the media*. Cambridge, UK: Polity.

Fishman, M. & Cavender, G. (red.) (1998). *Entertaining crime: television reality programs*. Hawthorne, N.Y.: Aldine de Gruyter.

Fulton, H., Huisman, R., Murphet, J. & Dunn, A. (red.) (2005). *Narrative and media*. Cambridge: Cambridge University Press.

Hirdman, H. (2003). *Genus – om det stabilas föränderliga former*. Malmö: Liber.

Jewkes, Y. (2015). *Media & crime*. (3. ed.) London: Sage.

Mayr, A., Machin, D. (2011). *The language of crime and deviance*. London: Continuum.

Onega, S. & García Landa, J.A. (red.) (1996). *Narratology: an introduction*. Harlow: Longman.

### E-BÖCKER

Kordon, S. & Wetterqvist, A. (2014). *Gärningsmannen är en kvinna : en bok om kvinnlig brottslighet* [Elektronisk resurs]. Telegram Förlag.

### ANTOLOGIER

Berglez, P. (2010). Kritisk diskursanalys. I M, Ekström & L, Larsson (red.), *Metoder i kommunikationsvetenskap* (s.265-288). (2. uppl.) Lund: Studentlitteratur.

Dowler, K., Fleming T., Muzzati, S. (2006). Constructing crime: media, crime and popular culture. I *Canadian journal of Criminology and Criminal Justice* (s. 837-850). Vol 48, uppl. 6).

Doyle, A. (2006). How not to Think about Crime in the Media. *I Canadian Journal of Criminology and Criminal Justice* (s. 867-885). (Vol. 48, uppl. 6).

## AVHANDLINGAR

Ghersetti, M. (2000). *Sensationella berättelser: en studie av nyheter från Angola 1987 och om prinsessan Diana 1997 i dagstidningar, radio och TV*. Diss. Göteborg: Univ. Göteborg.

Pollack, E. (2001). *En studie i medier och brott*. Diss. Stockholm: Univ. 2001. Stockholm.

## UPPSATSER

Bergquist, C. & Jansson-Forsby, M. (2012). *Kvinnor som mördar – En kvalitativ studie i hur kvinnor som mördar sina män framställs i media*. (Student paper). Södertörns högskola.

Jansson, S. (2014). *Kvinnliga offer och manliga monster: En kritisk diskursanalys av hur svensk media framställer kvinnliga och manliga mördare*. (Student paper). Lunds Universitet.

Karlmark, J. & Anrell, O. (2011). *Mördaren, Könet och medierna: En kvalitativ undersökning av dagspressens framställning av manliga och kvinnliga mördare*. (Student paper). Södertörns högskola.

Tomei, M. (2010). *She just snapped: Reality television, murder and the myth of feminine evil*. (Student paper). Florida Atlantic University .

## LÄNKAR

Brottsförebyggande rådet. (2015). *Det dödliga våldet i Sverige 1990-2014*. Hämtad 2017-04-19, från:

[https://www.bra.se/download/18.31d7fffa1504bbffea086b7a/1449670735846/2015\\_24\\_Det+dödliga+våldet.pdf](https://www.bra.se/download/18.31d7fffa1504bbffea086b7a/1449670735846/2015_24_Det+dödliga+våldet.pdf)

Brottsförebyggande rådet. (2016). *Personer lagförda för brott, slutgiltig statistiskt för 2015*. Hämtad 2017-01-23, från:

[http://www.bra.se/download/18.25f91bdc15453b49d0f9605b/1464680234580/Samm\\_anfattning\\_lagforda\\_2015.pdf](http://www.bra.se/download/18.25f91bdc15453b49d0f9605b/1464680234580/Samm_anfattning_lagforda_2015.pdf)

Kulturdepartementet, via SVT. (2013). *Sändningstillstånd*. Hämtad 2017-05-08, från:

[https://www.svt.se/omoss/media/filer\\_public/06/1f/061fc8d0-dfba-441c-9740-59639eafbe29/sandningstillstand\\_2014\\_-\\_2019.pdf](https://www.svt.se/omoss/media/filer_public/06/1f/061fc8d0-dfba-441c-9740-59639eafbe29/sandningstillstand_2014_-_2019.pdf)

Mediamätning i Skandinavien. (2017). Hämtad 2017-03-09, från:

<http://hottoptv.mms.se/hottop.asp>

Mynewsdesk. (2016). *Leif GW Persson är kändisen svenskarna helst reser med*. Hämtad 2017-04-11, från:

<http://www.mynewsdesk.com/se/resia/pressreleases/leif-gw-persson-aer-kaendisen-svenskarna-helst-reser-med-1680072>

Nordicom-Göteborgs Universitet. (2015). *Mediebarometern*. Hämtad 2017-05-03, från:

[http://www.nordicom.gu.se/sites/default/files/mediefakta-dokument/Mediebarometern/Mbar\\_Tema\\_rap/mb\\_2016\\_special\\_3.pdf](http://www.nordicom.gu.se/sites/default/files/mediefakta-dokument/Mediebarometern/Mbar_Tema_rap/mb_2016_special_3.pdf)

SOM-institutet. (2017). *SOM-seminariet 2017*. Hämtad 2017-05-03.

[http://som.gu.se/digitalAssets/1624/1624162\\_som-seminariet-2017-fm.pdf](http://som.gu.se/digitalAssets/1624/1624162_som-seminariet-2017-fm.pdf)

Sveriges Television. (2017). *Sökresultat för Veckans Brott*. Hämtad 2017-05-03:

<https://www.svt.se/search?q=veckans+brott>

TV.nu. (2017). *Veckans Brott*. Hämtad 2017-05-04 från:

<https://www.tv.nu/program/veckans-brott/sasong/1>

# Bilaga 1

## ANALYSSCHEMA:

Steg 1: En översiktlig beskrivning av reportaget/inslaget, en redogörelse för dess huvudsakliga innehåll och kartläggning av eventuella bilder som visar förövaren. Vad handlar reportaget om? Vilka bilder är med? I vilka sammanhang förekommer de?

### **Reportagens tematiska struktur (makro)**

Steg 2: Reportaget tematiska struktur (en kartläggning av reportagens tematiska hierarki). Vilka ämnen och/eller händelser är det som förekommer i reportagen/inslagen? Vad är ”kroken”/vinkeln som reportaget presenteras med (vad sägs vara det huvudsakliga temat)? Hur är övriga teman/händelser knutna till denna?

### **Reportagens schematiska struktur (mikro)**

Steg 3: Reportagens schematiska struktur – en kartläggning av berättandet. Hur har det konstruerats? Frågor vi ställer oss är:

- a) Vad sägs om förövaren? Hur kommenteras och beskrivs dem i reportagen/inslagen? Vilken information ges om t ex namn, familj, arbetssituation, ålder och utseende?
- b) Vilka aktörer förekommer i reportagen/inslagen och vad representerar de (t ex aktör, försvarare, expert, offer, förövare etc)? Vilka är det som kommer till tals? Representeras alla?
- c) Hur förklaras brotten? Vad sägs om motiven? Anses de vara ”rimliga” eller oförståeliga?
- d) Hur beskrivs mordet? Hur mycket detaljer återges? Vilka ordval används?
- e) Vad förmedlar bilderna? Hur porträtteras förövarna? Glada, ledsna, arga etc? Ensamma, bland familj eller i fängelse/häktnings/rättegångsmiljö? Autentiska, rekonstruktioner?

### **Mikroorienterad analys av reportagen**

Steg 4: En mer detaljerad studie av reportagen/inslagen där vi mer ser på hur händelsen konstruerats/framställts. Vilken information är bara underförstådd? Förekommer det överflödigt eller irrelevant information? Vilka ordval beskriver förövarna? Används värdeladdade ord? Vilka metaforer används i reportagen/inslagen och vad ger de för associationer? Musik? Stereotyper eller schabloniserade berättelser?

### **Sociokulturella kontextualiseringar**

Steg 5: Vi sätter in reportagen som helhet i sitt sociokulturella sammanhang. Går det att göra några kopplingar till t ex sociala, politiska eller religiösa strömningar i samhället som kan ha påverkat reportagen/inslagen?